

"...

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Dava dilekçesinin gerekçe bölümü şöyledir:

'1) 6216 Sayılı Yasanın 3 üncü Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (e) Bendinde Yer Alan " veya yaptırmak' Sözcüklerinin Anayasaya Aykırılığı

6216 sayılı Yasanın 3 üncü maddesinde, Mahkemenin görev ve yetkileri sıralanmış, (1) numaralı fıkranın (e) bendinde, 'siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimini yapmak veya yaptırmak' Mahkemenin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Anayasanın 69 uncu maddesinde, 'siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimi' hüküm altına alınırken, yasaya uygunluğun tespitinin, denetim yöntemlerinin ve aykırılık halinde uygulanacak yaptırımların yasada gösterileceği belirtilmiş olmasıyla birlikte, anayasal temel unsurlar da gösterilmiştir. Buna göre, yasaya uygunluğun tespiti, denetim ve yaptırımlar 'Anayasa Mahkemesince' yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yapılacak bu denetimin, yaptırılması konusunda Anayasayla bir görevlendirme ve yetkilendirme yapılmamıştır. Anayasada yer alan düzenleme, denetimi yaptırmak değil, sadece 'Sayıştay'dan yardım' sağlamaktır. Yardım sağlamak ile yaptırmak aynı şeyler değildir. Anayasa gereği, bu denetim görevinin, Anayasa Mahkemesi dışında başka bir kurum ya da kuruluşa yaptırılması olanaklı değildir. Anayasanın 148 inci maddesinde, Anayasa Mahkemesine, 'Anayasa ile verilen diğer görevleri' yerine getirme öngörülürken, yasalarla görev verilmesi de engellenmiştir.

Dava konusu kuralda 'yaptırır' sözcüğü, genel anlamda kullanılmıştır. Anayasanın 69 uncu maddesinde, siyasal partilerin mali denetim yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmiş ve bu denetim sırasında Sayıştay'dan da yardım alabilmesine olanak sağlanmıştır. Dava konusu kuraldaki 'yaptırır' sözcüğünün Sayıştay'dan yardım sağlama ile bağlantısı da bulunmamaktadır. Bir an için, 6216 sayılı Yasanın 55 inci ve 56 ncı maddeleriyle bağlantı kurulsa bile, Sayıştay'dan yardım sağlama anayasal bir süreç olmakla birlikte, inceleme görev ve yetkisinin tümüyle Sayıştay'a bırakılması, Anayasanın 69 uncu maddesiyle bağdaşmamaktadır. Çünkü denetim bir bütündür ve inceleme sürecini de kapsamaktadır. Yardım sağlama sözcükleri karşısında, denetimin Sayıştay'a yaptırılması da olanaklı değildir. Sayıştay'ın, TBMM adına denetim yapması ve TBMM'de temsil edilen parti sayısı göz önünde bulundurulduğunda, siyasi partilerin mali denetiminin, o dönem TBMM'de bulunan partilerin, diğer partiler üzerindeki tahakkümüne dönüşmesi kuşkusuz bile demokratik hukuk devletini zedelenmiş olacaktır. Siyasi partiler, bir dönem için seçilerek parlamentoya giren partilerin oluşturduğu çoğunluk adına değil, Türk Ulusu adına denetlendiği takdirde, demokratik hukuk devletinin, demokratik toplum düzeninin ve çoğulcu demokrasinin gerekleri yerine getirilmiş olur.

Anayasa Mahkemesine Anayasayla verilen görev ve yetki, yasalarla daraltılamayacağı gibi, yasalarla genişletilemez.

Yasa koyucu, uygulama yasasını çıkarırken, Anayasaya ve özellikle de Anayasanın konuyla ilgili özgün maddelerine uymak zorundadır. Anayasa ile belirlenen görev ve yetkilendirmenin yasa ile genişletilmesi ya da devri mümkün değildir.

Öte yandan, dava konusu 'yaptırmak' sözcüğü, soyut ve belirsizdir. Kimlere, neyin, nasıl yaptırılacağı, denetimin hangi sürecinin 'yaptırmayı' içerdiği de belli değildir. Bu şekliyle, Anayasa Mahkemesine, hukuk devletine aykırı olarak, belirsiz, sınırsız ve soyut bir yetki verilmiştir.

Yaptırmak ve yardım sağlamak sözcüklerinin anlamları ve hukuksal sonuçları aynı değildir. Yaptırmak sözcüğü, yardım sağlamaktan farklı olarak, yetki devrini de içermektedir. Bu devirle birlikte yapılacak denetim sırasında hukuksal sorunlarla karşılaşılması halinde denetimi üstlenen kurumun sorumluluğu ve/veya hukuksal sonuçları da olacaktır. Kaldı ki, siyasi partiler, Anayasa gereğince, denetim yaptırılacak kuruma hesap vermek, istenilen bilgi ya da belgeleri göndermek zorunda da değildir; Anayasa Mahkemesine karşı sorumludur. Denetim yapan kurumla siyasi partiler arasında, denetim sırasında ortaya çıkabilecek sorunlar da hukuksal kargaşa yaratacaktır. 6216 sayılı Yasanın 55 inci ve 56 ncı maddelerinde mali denetimin usul ve esaslarının ayrıca düzenlenmiş olması, 'yaptırmak' sözcüğünün Anayasaya aykırılığını ortadan kaldırmaz.

(e) bendinde yer alan 'yaptırmak' sözcüğü, Anayasadaki 'yardım sağlar' sözcüklerini, belirsiz ve sınırsız şekilde yasayla genişleten ve mali denetim yönünden yetki devrini içeren niteliktedir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 3 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde yer alan " veya yaptırmak" sözcükleri Anayasanın 2 nci, 69 uncu ve 148 inci maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

2) 6216 Sayılı Yasanın 6 ncı Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinde Yer Alan " yapıyor " Sözcüğünün Anayasaya Aykırılığı

Anayasada, 5982 sayılı Yasayla yapılan 2010 değişiklikleriyle birlikte, uyum yasası olarak çıkarılan 6216 sayılı Yasanın 'Mahkemenin kuruluşu ve üyelerin seçilme yeterliği' başlıklı 6 ncı maddesinde, Anayasa değişikliğine koşut düzenleme yapılmıştır. Maddenin (2) numaralı fıkrasında, Mahkeme üyeliğine seçilebilmek için sahip olunması gereken nitelikler sayılmıştır. Fıkranın (b) bendinde, 'Mahkemede asgarî beş yıldır raportör olarak görev yapıyor olmak' Mahkeme raportörleri arasından üye seçilebilmenin niteliği olarak gösterilmiştir.

Anayasanın 5982 sayılı Yasayla değişik 146 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında, Cumhurbaşkanının, 'dört üyeyi, üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hakim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından' seçeceği öngörülmüştür. Anayasadaki, 'raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri' sözcükleri, fiilen raportörlük yapıyor olup olmadığına bakılmaksızın, en az baş yıl raportörlük yaptığı halde çeşitli nedenlerle raportörlük görevinden ayrılanları da kapsar. Oysa 6216 sayılı Yasada yer alan, 'Mahkemede asgarî beş yıldır raportör olarak görev yapıyor olmak' sözcükleri, üye seçilme sırasında, fiilen raportör olanları kapsar. Yasadaki 'yapıyor' sözcüğü, sadece fiilen görev yapan raportörlerin üye seçilebilmesine olanak sağlarken, Anayasadaki 'yapmış' sözcüğü, en az beş yıl raportörlük yaptığı halde çeşitli nedenlerle raportörlük görevinden ayrılanların da üye seçilebilmesine olanak sağlar. Yasa kuralı, Anayasaya aykırı olarak, en az beş yıl raportörlük yaptığı halde çeşitli nedenlerle raportörlük görevinden ayrılanların da üye seçilebilmesi yolunu kapatmıştır.

Nitekim 6216 sayılı Yasanın 7 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Cumhurbaşkanı 'dört üyeyi üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hâkim ve savcılar ile en az

beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından seçer' denilerek, 'yapmış' sözcüğü kullanılmak suretiyle, Anayasanın 146 ncı maddesine uygunluk sağlanmıştır. Ancak, Yasanın 6 ncı ve 7 nci maddeleri arasındaki bu farklılık, belirsizlik ve çelişki yaratacağı gibi, 6 ncı maddenin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan " yapıyor " sözcüğünün Anayasaya aykırılığını ortadan kaldırmaz. Kaldı ki 6 ncı madde, üyelerin seçilme yeterliliğini, 7 nci madde ise üyelerin seçimini düzenlemektedir. 6 ncı maddedeki dava konusu sözcük ile raportörler arasından üye seçilme yeterliliği sınırlandırılmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 6 ncı maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde yer alan " yapıyor " sözcüğü Anayasanın 146 ncı maddesine aykırı olup iptali gerekmektedir.

3) 6216 Sayılı Yasanın 6 ncı Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının (c) Bendinin 3 üncü Sırasında Yer Alan "Yükseköğretim Kurulu Başkan veya üyesi ya da bir yükseköğretim kurumunun rektör veya dekanı ya da müsteşar, müsteşar yardımcısı, büyükelçi veya vali olmak" Bölümünün Anayasaya Aykırılığı

6 ncı maddenin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinin 3 üncü sırasında, kırkbeş yaşını doldurmuş, yükseköğrenim görmüş olması ve hâkimlik mesleğine alınmaya engel bir hâlinin bulunmaması kaydıyla; en az yirmi yıl kamu hizmetinde fiilen çalışmış üst kademe yöneticileri arasından seçilecek üye için 'Yükseköğretim Kurulu Başkan veya üyesi ya da bir yükseköğretim kurumunun rektör veya dekanı ya da müsteşar, müsteşar yardımcısı, büyükelçi veya vali olmak' koşulu getirilmiştir.

Anayasanın 5982 sayılı Yasayla değişik 146 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında, Cumhurbaşkanının, 'dört üyeyi, üst kademe yöneticileri, serbest avukatlar, birinci sınıf hakim ve savcılar ile en az beş yıl raportörlük yapmış Anayasa Mahkemesi raportörleri arasından' seçeceği öngörülmüştür. Aynı maddenin beşinci maddesinde de, kırkbeş yaşını doldurulmuş olması kaydıyla, üst kademe yöneticilerinin yükseköğretim görmüş ve en az yirmi yıl kamu hizmetinde fiilen çalışmış olması şartı getirilmiştir.

Üst kademe yöneticileri, Anayasada sayılmamıştır. Yasalarda da farklı yöneticilerin üst kademe yönetici olarak gösterildiği görülmektedir. Anayasada bir sınırlama da bulunmamaktadır. Oysa, 6216 sayılı Yasada, Anayasa Mahkemesi üyeliğine seçilecek üst kademe yöneticileri daraltılmıştır. Yasaya göre, ancak, YÖK Başkan ve üyeleri, rektörler, dekanlar, müsteşarlar, müsteşar yardımcıları ve valiler, üst kademe yönetici kontenjanından üye seçilebileceklerdir.

Üst kademe yöneticilerin yasa koyucunun takdirine bırakılması, yasa koyucunun, bu yöneticileri dar ya da geniş tutma konusunda sınırsız bir takdir hakkına sahip olduğu anlamına gelmez. Yasa koyucu, Anayasa Mahkemesinin Anayasayla belirtilen niteliğine, görev ve yetkilerine uygun tercih yapmak zorundadır. Ancak, dava konusu kuralda, bu yönde bir nitelendirme yapılmıştır. Üst kademe yöneticileri arasından seçim, doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından yapılacağı için, nitelendirmenin Cumhurbaşkanı tarafından yapılması da beklenemez. Seçimi yapacak makama, üst kademe yöneticiliği dışında belirsiz ve sınırsız bir takdir hakkı tanınması hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz.

Öte yandan, yükseköğretim kurumlarından öğretim üyeleri arasından yapılacak seçimde 'hukuk, iktisat ve siyasal bilimler' dallarında görev yapmak koşulu aranırken, üst kademe yöneticileri için bu koşulun aranmaması da hukuk devleti ve Anayasa Mahkemesinin anayasal

nitelikleri yönlerinden sorun oluşturmaktadır. Öğretim üyeleri için getirilen nitelendirmenin, aynı kaynaktan gelen YÖK başkanı, üyeleri ile rektör ve dekanlar için getirilmemesi de anayasal sorunu pekiştirmektedir.

Anayasa koyucunun amacı bu kadar açıkken, bu bilim dallarıyla ilgisi bulunmayan YÖK Başkan ve üyeleri ile rektör ve dekanlara dolaylı yoldan Anayasa Mahkemesi üyeliği yolunun açılması anayasaya uygun düşmemektedir.

Aslında bu durum, diğer üst kademe yöneticileri için de söz konusudur. Bir yandan üst kademe yöneticileri yasayla sınırlamak, diğer yandan da Anayasa Mahkemesi için gerekli nitelikleri aramamak çelişkili bir yol olarak gözükmektedir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 6 ncı maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinin 3 üncü sırasında yer alan "Yükseköğretim Kurulu Başkan veya üyesi ya da bir yükseköğretim kurumunun rektör veya dekanı ya da müsteşar, müsteşar yardımcısı, büyükelçi veya vali olmak" bölümü Anayasanın 2 nci ve 146 ncı maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

4) 6216 Sayılı Yasanın 13 üncü Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin Anayasaya Aykırılığı

13 üncü maddede, Anayasa Mahkemesi Başkanının görev ve yetkileri gösterilmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, 'Genel Kurulun ve gerektiğinde bölümlerin gündemini belirlemek' Başkanın görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Anayasanın, Anayasa Mahkemesinin görev ve yetkileri ile çalışma ve yargılama usulünü belirleyen 148 inci ve 149 uncu maddelerinde, Anayasa Mahkemesi Başkanına, 'Genel Kurul'un Mahkeme Başkanının veya belirleyeceği başkanvekilinin başkanlığında toplanması dışında, özel bir görev ve yetki verilmemiştir. Anayasa, Anayasa Mahkemesine verilen görev ve yetkiler ile çalışma ve yargılamanın, hiyerarşik esasa ve yetki genişliğine dayalı başkanlık esasına göre değil, eşgüdümüne dayalı 'kurul, bölüm ya da komisyon' esasına göre yürütülmesini öngörmektedir. Anayasada geçen, Anayasa Mahkemesi ifadesi, 146 ncı maddenin birinci fıkrasında 'onyedi üyeden' kurulu mahkeme olarak tanımlanmaktadır. Anayasa, onyedi üyeden kurulu Mahkemeyi tanımladıktan sonra, Genel Kurulla birlikte, 'iki bölüm' ve 'bireysel başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi için komisyonlar'dan oluşan bir işbölümünü de öngörmektedir.

Bu işbölümü içinde, Yasayla, Anayasa Mahkemesi Başkanına ya da başkanvekillerine kimi eşgüdüm görevleri verilmekle birlikte, bu görevler, temel anayasal görev ve yetkileri içinde Anayasa Mahkemesinin yerine geçemez. Aksi halde, 'Kurul ya da bölümler' yerine, Anayasanın öngörmediği şekilde, 'Başkan' ağırlıklı Mahkeme ortaya çıkmış olur. Anayasada yer alan 'Anayasa Mahkemesi' Genel Kurul ile özdeşleşmek yerine, Başkan ile özdeşleştirilmiş olur.

Öte yandan, gündemin Başkan tarafından belirlenmesinin, uygulamada çeşitli sorunlara ve Mahkemeye güvensizliğe kadar giden tartışmalara neden olduğu bilinmektedir. Mahkemeye güvensizlik, hukuk devletinin temel ilkelerinden olan 'hukuk güvenliği' ilkesini zedeler.

Dava konusu kuralla, ilkesel ve genel bir çalışma yöntemi yerine, Başkanın tercihine bağlı bireysel çalışma yöntemi uygulanmakta, Genel Kurul gündemine hakim

olamamaktadır. Gündem, Anayasa Mahkemesinin çalışması için en temel belge ve programdır. Kurul çalışmaları, 'ortak irade kullanımı'nı gerektirir. Ortak irade kullanımında, ortak iradenin çalışma programı olan gündemin de ortak irade ile yapılması gerekir. Kurulun gündemine hakim olması demokratik hukuk devleti gereğidir. Kurula ve bölümlere ait karar yetkisinin, hukuka aykırı olarak Başkan tarafından kullanılması, Kurulun ve bölümlerin karar yetkilerinin sınırlandırılması sonucunu doğurur.

Anayasada yer alan 'Anayasa Mahkemesi'nin Genel Kurul ile özdeşleşmek yerine, Başkan ile özdeşleştirilmesi, 'Genel Kurulun ve gerektiğinde bölümlerin gündemini belirlemek' görev ve yetkisinin, Genel Kurul ve bölümler dışlanarak Başkana bırakılması Anayasa ile uyumsuzdur.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 13 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi Anayasanın 2 nci, 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

5) 6216 Sayılı Yasanın 13 üncü Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (d) Bendinin Anayasaya Aykırılığı

13 üncü maddenin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde, 'Mahkeme yönetmeliklerini onaylamak' Başkanın görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

Mahkeme yönetmelikleri, doğrudan Anayasa Mahkemesinin çalışma ve yargılama usulüyle olsun, yönetimle ilgili olsun, her durumda, Anayasa Mahkemesinin Anayasayla kendisine verilen görev ve yetkilerle bağlantılıdır.

Yukarıda, 4 üncü başlık altında, 13 üncü maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine ilişkin gerekçede de anlatıldığı gibi, Anayasa Mahkemesi, 'Kurul' esasına dayalı bir Mahkemedir; 'Başkan' esasına dayalı değildir. Anayasa, Mahkeme Başkanına, ne Mahkemenin görev ve yetkileriyle ne de çalışma yargılama usulüne yönelik özel bir görev ve yetki vermemiştir. Diğer deyişle, Başkanın merkezinde olduğu ya da üstün olduğu bir çalışma usulü benimsenmemiştir. Durum böyle iken, Anayasa Mahkemesinin bütününe ilgilendiren Mahkeme yönetmeliklerinin, Genel Kurul yerine Başkan tarafından onaylanması yönündeki yasa kuralı Anayasaya uygun düşmez. Anayasa, güçlü yetkilerle donatılan, tek yetkili Başkan tarafından yönetilen bir mahkeme öngörmemiştir.

Yukarıda ve 4 üncü başlık altında, 13 üncü maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine ilişkin gerekçede açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 13 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi Anayasanın 2 nci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

6) 6216 Sayılı Yasanın 14 üncü Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının (b) Bendinin Anayasaya Aykırılığı

14 üncü maddenin, (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde, 'Başkanı oldukları bölümün gündemini belirlemek' başkanvekillerinin görev ve yetkileri arasında gösterilmiş, bölümlerin gündemine hakim olması engellenmiştir.

Yukarıda 4 üncü başlık altında, 13 üncü maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendine ilişkin gerekçede açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 14 üncü maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi Anayasanın 2 nci, 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

7) 6216 Sayılı Yasanın 15 inci Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (ç) Bendinin Anayasaya Aykırılığı

15 inci maddede Anayasa mahkemesi üyelerinin yükümlülükleri gösterilmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde, üyelerin 'hâkimlik mesleğinin vakar ve şerefine uygun hareket etmek' zorunda oldukları, 'görevleriyle bağdaşmayan herhangi bir faaliyette' bulunamayacakları, (c) bendinde 'Mahkemede görüşülmekte olan konularda görüş ve düşüncelerini' açıklayamayacakları belirtildikten sonra, (ç) bendinde 'oturumun ve oylamanın gizliliğini muhafaza ederler' denilmiştir.

Anayasa Mahkemesi üyeliği, sıradan bir görev değildir. Nitelikleri, kariyeri, seçimi, görev, yetki ve sorumlulukları Anayasada gösterilen ve anayasal güvence altında bulunan bir görevdir. Anayasa Mahkemesi üyelerine, Anayasanın 148 inci maddesi gereğince, 'Anayasa ile verilen' görevler dışında yasayla görev de verilemez. Anayasanın 138 inci ve 140 ıncı maddelerindeki bağımsızlık ve güvence ile evrensel yargı etiği ilkeleri, Anayasa Mahkemesini olduğu gibi Anayasa Mahkemesi üyelerini de kapsar. Böylesine özel ve özgün niteliklere sahip üyelerin, yasayla bir takım sınırlamalara ve baskılara tabi tutulması, Anayasanın 138 inci ve 140 ıncı maddeleriyle 146 ncı, 147 nci ve 148 inci maddeleri birlikte değerlendirildiğinde kabul edilemez. Kaldı ki, 6216 sayılı Yasanın 44 üncü maddesinde 'Mahkemenin müzakereleri gizli' olduğu zaten belirtilmiştir. Hal böyle iken, üyeleri ayrıca gizlilik baskısı altında tutmak, yasa koyucunun amacını aşar.

Yasa koyucunun, yasal düzenlemeleri yaparken, Anayasanın öngördüğü özel ve özgün niteliklere uyması ve bu konuda özen göstermesi gerekir. Yargıçlık mesleğinin vakar ve şerefine uygun hareket etmek zorunda olan Anayasa Mahkemesi üyelerini 'oturumun ve oylamanın gizliliğini muhafaza' yükümlülüğü altında tutmak, onları baskı altında tutmak anlamına gelir. Üyelere, oturum ve oylamanın gizliliğini koruma yükümlülüğü verilmesi, meslek ahlakı ile açıklansa da, üyenin özgür iradesini kısıtlama yönünde yasal baskı niteliğindedir. Oturum ve oylama işinin doğasında olan 'gizlilik' zaten meslek etiğidir. Konunun takdiri ve özel durumlara göre değişiklik göstermesi ise oturumda bulunan Başkan ve üyelere aittir. Yasa koyucunun müdahalesi, özgür iradeleriyle karar verecek olan üyelerin ve Anayasa Mahkemesinin bağımsızlığını zedeler.

Öte yandan, 'oturum ve oylamanın gizliliği' sözcükleri belirsizlik içermektedir. Oturumun, başka kimse katılmadan gizli yapılmasını mı, oturumdaki görüşmelerin, tartışmaların açıklanmamasını mı içermektedir' Oylamada hangi üyenin hangi yönde oy kullandığının açıklanmasının mı, oylama sırasında gizliliği mi içermektedir. Bu gizlilik ne zaman başlar ve ne zamana kadar sürer' Kural bu soruların yanıtını açık olarak vermemektedir. Gizliliğin kime karşı olduğu da belli değildir. Kısa karar, gerekçesi yazılıp Resmi Gazetede yayımlanmadan önce iptal davasını açan ya da itiraz başvurusunda bulunan tarafa gönderilmektedir. Burada da oylama gizliliği uygulanacak mıdır' Kaldı ki, Gerekçeli kararlar kısa sürede yazılıp Resmi Gazetede yayımlanmaktadır. Bu kararlarda karşı oylar, oy sahipleri ve gerekçeleriyle birlikte ortaya konmaktadır. O zaman gizlilik ortadan kalkmaktadır. Tüm bu sorun ve sorular, dava konusu kuralın, üyeleri baskı altında tutmasından öte Anayasanın hukuk devleti ilkesi yönünden belirsizliği de içermektedir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 15 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi Anayasanın 2 ncı, 138 inci ve 140 ıncı maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

8) 6216 Sayılı Yasanın 15 inci Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (e) Bendinde Yer Alan " Başkanın izniyle " Sözcüklerinin Anayasaya Aykırılığı

15 inci madenini (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, üyelerin görevleri dışında resmî veya özel hiçbir görev alamayacakları, davet olundukları ulusal ve uluslararası kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılara Başkanın izniyle katılabilecekleri belirtilmiştir.

Yukarıda, (7) numaralı bölümde de açıklandığı gibi, Anayasa Mahkemesi üyeleri, nitelikleri, görev ve yetkileri Anayasayla güvence altına alınan özel ve özgün nitelikli yüksek yargıçlardır. Anayasa, Anayasa Mahkemesi Başkanına özel olarak hiyerarşik bir görev ve yetki vermemiştir. Anayasa Mahkemesi, Başkan ağırlıklı bir sistemle çalışmamaktadır.

Anayasal güvence altında olan, özel ve özgün niteliklere sahip Anayasa Mahkemesi üyelerinin, ulusal ve uluslararası kongre, konferans ve benzeri bilimsel toplantılara katılması, özgün iradelerinin olduğu kadar mesleki gelişmenin de gereğidir. 'İzin' ile eşgüdüm nedeniyle bilgilendirme ya da çalışma programı nedeniyle iş planlaması aynı anlama gelmez. İzin, verilip verilmemesi tamamıyla Başkanın takdirine bağlı ve sınırlandırıcı ve önleyici bir işlemdir. Bilimsel toplantı gibi sıradan olmayan bir hakkın kullanılmasının Başkanın iznine bağlanması, Anayasa Mahkemesi üyeliğini sıradan ve hiyerarşik bir kamu görevliliğine indirger. Sınırsız bir takdir yetkisine bağlanan izin, yüksek yargının ve üyelerinin konumu yönünden çok tartışma götürür, kuşku yaratır ve bağımsızlığı zedeler. Ayrıca, Başkanın üyeler üzerindeki tahakkümünü ortaya çıkarır ki, bu durumun 'bağımsızlık' ilkesiyle bağdaştırılması da mümkün değildir.

Öte yandan, Anayasanın 2 nci ve 7 nci maddeleri gereğince, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Yasa kuralı, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmelidir.

Dava konusu kuralda, Anayasayla güvence altına alınan bağımsızlık, özel ve özgün nitelik zedelenirken, Başkana 'izin' verip vermeme konusunda da sınırsız bir takdir yetkisi verilmiş, izin verme ya da vermeme, bazı üyeler izin verip bazılarına vermeme gibi takdirlerin dahi önlemi alınmamıştır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 15 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde yer alan " Başkanın izniyle " sözcükleri Anayasanın 2 nci, 7 nci, 138 inci, 140 ıncı ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

9) 6216 Sayılı Yasanın 16 ncı Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının İkinci Tümcesinin Anayasaya Aykırılığı

Başkan ve üyeler hakkında inceleme ve soruşturmanın düzenlendiği 16 ncı maddenin (2) numaralı fıkrasında, 'Başkan, müstear adla yapılan veya yapıldığı anlaşılan imzasız, adressiz yahut belli bir olayı ve nedeni içermeyen, delilleri ve dayanakları gösterilmeyen ihbar ve şikâyetleri işleme koymaz. Ancak, bu ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda konu hakkında gerekli inceleme ve araştırma yapılır' denilmiştir.

Genel olarak kamu hizmeti ve kamu görevlileriyle ilgili olduğu gibi, Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleriyle ilgili ihbar ve şikâyetler, Anayasanın 36 ncı maddesi kapsamında hak arama yoluna başvurulmadığı sürece, Anayasanın 74 üncü maddesi kapsamında siyasal haktır. 74 üncü maddede, vatandaşların ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancıların kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve TBMM'ye yazı ile başvurma hakkına sahip oldukları belirtilmiştir.

Anayasa bu hakkı vatandaşlara tanıdığına göre, ihbar ve şikâyeti yapan kişinin, kimlik, imza ve adresiyle somut olarak belirlenmesi gerekir. Aksi halde bilinmeyen, soyut bir isimle ya da isimsiz yapılan ihbar ve şikâyetler Anayasal kapsamda anlam kazanmaz. Bununla birlikte, belli bir olayı ve nedeni içermeyen, delilleri ve dayanakları gösterilmeyen ihbar ve şikâyetler de hukuksal nitelik taşımadığından anlam kazanmaz. Bu iki koşul, hukuk devletinin vazgeçilmez ilkesi 'belirlilik'le birlikte değerlendirilmek zorundadır. Koşullardan biri olmazsa, hukuksal sakatlık doğar. Nitekim 16 ncı maddenin (2) numaralı fıkrasının birinci tümcesinde, 'Başkan, müstear adla yapılan veya yapıldığı anlaşılan imzasız, adressiz yahut belli bir olayı ve nedeni içermeyen, delilleri ve dayanakları gösterilmeyen ihbar ve şikâyetleri işleme koymaz' denilmek suretiyle tüm koşulların birlikte değerlendirildiği bir düzenleme yapılmıştır.

Ancak, (2) numaralı fıkranın ikinci tümcesinde, 'bu ihbar ve şikâyetlerin somut delillere dayanması durumunda konu hakkında gerekli inceleme ve araştırma yapılır' denilmek suretiyle, 'müstear adla yapılan veya yapıldığı anlaşılan imzasız, adressiz' işlem ve şikâyetlerin işleme konulmasının yolu açılmak suretiyle, hukuk devletinin ve ihbar ve şikâyet hakkının gerekleri ihlal edilmiştir. Bu tür ihbar ve şikâyetlerin, 'somut delillere dayanması', koşullar tam olarak yerine gelmediğinden bu ihlali ortadan kaldırmaz.

Burada bir başka önemli konu da, somut delil durumunun takdire bırakılmasıdır. Dilekçe Başkana verileceğine göre, bu konudaki takdir yetkisi de belirsiz ve koşulsuz olarak Başkana bırakılmış olmaktadır. Böylece, Başkana, Anayasada öngörülmemen yetkilerden biri daha, geniş ve belirsiz bir takdir yetkisiyle, Yasayla verilmiş olmaktadır.

Anayasanın 7 nci maddesindeki 'Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez' kuralına göre, yasa koyucunun temel ilkeleri koymadan, çerçeveyi çizmeden yürütmeye yetki vermemesi, sınırsız, belirsiz bir alanı, yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Yasa ile yetkilendirme Anayasanın öngördüğü biçimde yasa ile düzenleme anlamına gelmez. Yasa koyucu, gerektiğinde sınırlarını belirlemek koşuluyla bazı konuların düzenlenmesini idareye bırakabilir. Anayasanın 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkeleri de 7 nci maddenin bu şekilde değerlendirilmesini ve uygulamaya geçilmesini gerektirir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 16 ncı maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikinci tümcesi Anayasanın 2 nci, 7 nci ve 74 üncü maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

10) 6216 Sayılı Yasanın 16 ncı Maddesinin (5) Numaralı Fıkrasının Üçüncü Tümcesinin Anayasaya Aykırılığı

16 ncı maddesinin (5) numaralı fıkrasında, Genel Kurulca, soruşturma açılmasına karar verildiği takdirde, Genel Kurulun, üyeler arasından üç kişiyi Soruşturma Kurulunu oluşturmak üzere seçeceği belirtilmiş, Soruşturma Kurulu, '4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun (CMK) Cumhuriyet savcısına tanıdığı bütün yetkilere sahip' kılınmıştır.

Böylece, Soruşturma Kurulunda görev alacak Anayasa Mahkemesi üyeleri, Anayasada verilmeyen bir yetkiyle, 5271 sayılı CMK'ye göre işlem yapma ve Cumhuriyet savcısına tanınan tüm yetkileri kullanma yetkisiyle donatılmıştır.

Anayasanın 148 inci maddesinde, Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyelerinin, Yüce Divan Sıfatıyla Anayasa Mahkemesince yargılanacağı, Yüce Divanda, savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı veya C. Başsavcıvekilinin yapacağı belirtilmiş, 149 uncu maddede de Başkan, başkanvekilleri ve üyelerin disiplin işleri yasaya bırakılmıştır.

Soruşturma Kurulu ile CMK'ye göre işlem yapma ve Cumhuriyet savcısına tanınan tüm yetkileri kullanmayı karıştırmamak gerekir. Soruşturma Kurulu, 'mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı' esaslarına göre çalışan yargısal nitelikte değildir. CMK'ye göre yapılan işlemler ve Cumhuriyet savcısına tanınan yetkiler ise yargısal niteliktedir. Soruşturma Kurulunun üyeler arasından atanması, onların savcılık görevini yapmalarını gerektirmez. CMK'nin Cumhuriyet savcılarına verdiği yetki, dinleme, izleme, arama, gözaltına alma, tutuklamayı isteme gibi geniş bir yetkidir.

Anayasa Mahkemesinin de birçok kararında belirttiği gibi, Anayasanın 2 nci maddesinde, Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuk güvenliğini gerçekleştiren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde Anayasanın ve yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri bulunduğu bilincinde olan devlettir. Bu bağlamda, hukuk devletinde yasa koyucu, yasaların yalnız Anayasaya değil, evrensel hukuk ilkelerine de uygun olmasını sağlamakla yükümlüdür. Hukukun üstünlüğünün egemen olduğu bir devlette, hukuk güvenliğinin sağlanması hukuk devleti ilkesinin olmazsa olmaz koşuludur.

Anayasanın, Başlangıç'ında belirtilen kuvvetler ayrılığı ilkesi, 2 nci maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkeleriyle, 9 uncu maddesinde belirtilen yargı yetkisi; Anayasanın 36 ncı maddesinde yerini bulan ve herhangi bir sınırlamaya tabi kılınmayan 'hak arama hürriyeti'nin yaşama geçmesinin ilkelerini vermekte ve bu bağlantı, hakimlik ve savcılık mesleğinin güvence altına alındığı 140 ıncı maddeyle tamamlanmaktadır. 36 ncı maddedeki hak arama özgürlüğü, 'iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı' ile bütünlük içindedir. Bu üç hak bir arada kullanılmadıkça hak arama özgürlüğünden söz edilemez. Anayasanın 37 nci maddesindeki 'kanuni hakim güvencesi' de bu yargısal bütünlükle birlikte anlam kazanır. Nasıl savunma hakkı, yargılamanın olmazsa olmazı ise 'iddia' da yargılamanın olmazsa olmazıdır ve Anayasa da teminat altına alınan 'savcılık' mesleği ve bu mesleğin çalışma usul ve esaslarını gösteren yasal düzenlemeye bağlı olarak yerine getirilir. İddia hakkının, bu yargısal bütünlük dışına çıkarılarak, Cumhuriyet savcısı dışında, üyeler tarafından yerine getirilmesi hukuk güvenliğini sarsar ve Anayasanın öngördüğü yargısal bütünlüğe uygun düşmez.

Avrupa İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesinin 6 ncı maddesi ile birlikte değerlendirilmesi gereken Anayasanın 36 ncı maddesinde tanınan hak arama özgürlüğü, İnsan Hakları Avrupa Mahkemesini de belirttiği gibi, sadece mahkemedeki yargılama sürecine uygulanmaz. Bu süreçten önceki ve sonraki aşamalarda da uygulanır. AİHS'nin 6 ncı ve Anayasanın 36 ncı maddelerinin, yargılamayı bir bütün olarak kapsadığı kesindir. Savcılık görevi, sadece yargılama sırasında mahkemede bulunma olarak da algılanamaz. Bu durum, Anayasanın 148 inci maddesindeki Yüce Divan yargılaması için de geçerlidir.

Dava konusu tümceyle, hak arama özgürlüğü ve yargı yetkisi ile bütünlük içinde olan Cumhuriyet savcısı yetkisi ve bu yetkinin usul ve esaslarını gösteren yasaya göre yapılacak işlemler, Anayasaya aykırı olarak Anayasa Mahkemesi üyeleri arasından seçilen üç kişilik kurula bırakılmıştır.

Kovuşturma ve soruşturmada izlenen usul, ilgili yargıç ve savcıya sağlanan savunma hakları, diğer bir deyişle 'adil yargılanma hakkı', sonucun da adil olmasının güvencesidir. Usul bakımından yeterli güvencelerin olmaması, anayasal teminat altında olan savcıların yetkilerinin devri, yargı üzerinde 'baskı' yaratılmasına ve keyfi uygulamalara neden olabilir. Yasa koyucunun bu önlemi almaması, yeterli güvenceyi sağlamaması, yargı bağımsızlığı önündeki tehditleri ve her türlü baskıyı artırabilir. Savcının sorumluluğu sonucu ortaya çıkan güvence ile üyenin sorumluluğu sonucu ortaya çıkan güvence yargı bağımsızlığı yönünde farklılık gösterir. İnceleme ve soruşturma geçirenlerin ya da geçirecek olanların bu tehdit ve baskıyı hissetmemeleri gerekir. Aksi halde soruşturma geçirecek üyenin hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olur.

Hukuk devletinin olmazsa olmaz koşulu olan 'bağımsız yargı', yargının olmazsa olmaz koşulu olan 'sav ' savunma ' karar' üçgeninden oluşur ve bu bütünlükle anlam kazanır. Adaletli bir yargılamanın varlığı, ancak iddia ve savunmanın etkin katılımıyla sağlanabilir. İddianın önemi ve özelliği nedeniyle bu temel ögenin Cumhuriyet savcılığı müessesesine bağlı kılınması, hukuk devletinin ve adil yargılanma hakkının gereğidir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 16 ncı maddesinin (5) numaralı fıkrasının üçüncü tümcesi Anayasanın 2 nci, 9 uncu, 36 ncı, 140 ıncı, 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

11) 6216 Sayılı Yasanın 19 uncu Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasında Yer Alan " Genel Kurulun " Sözcüklerinin Anayasaya Aykırılığı

19 uncu maddenin (1) numaralı fıkrasında, Başkan ve üyelerin, asli görevleri dışında resmî veya özel bir görev almaları ya da yaptıkları yeminle veya üyeliğin vakar ve şerefi ile bağdaşmayan, hizmetin aksamasına yol açan hâl ve hareketlerinin sabit görülmesi hâlinde, eylemin niteliğine göre, uyarma, kınama ya da üyelikten çekilmeye davet edilme cezalarından birisine karar verileceği belirtilmiş, (2) numaralı fıkrasında da 'üyelikten çekilmeye davet edilme cezasına karar verilebilmesi için Genel Kurulun üçte iki oy çokluğu aranır' denilmiştir. Böylece, üyelikten seçilmeye davet edilme cezası için, yerinde olarak, nitelikli çoğunluk aranmıştır.

Anayasanın 149 uncu maddesinde, Genel Kurulun en az oniki üye ile toplanacağı, kararlarını salt çoğunlukla alacağı belirtilmiştir. Genel Kurulun üye tam sayısı ise 17'dir. Genel Kurul, 12, 17 veya bu sayılar arasında üye katılımı toplanabilecektir. Anayasada, kararların özelliğine göre salt ya da nitelikli çoğunluk belirlenirken, nitelikli çoğunluğun 'üye tamsayısına'

ya da 'toplantıya katılan üyelerin sayısına' bağlı olacağı gösterilmiştir. 146 ncı maddede, Başkan ve başkanvekillerinin seçiminde, 'üye tam sayısının salt çoğunluğu'; 147 nci maddede, üyeliğin, görevini sağlık bakımından yerine getirmeyeceğinin kesin olarak anlaşılması halinde, 'üye tam sayısının salt çoğunluğu'; 149 uncu maddede, Anayasa değişikliğinde iptale, siyasi partilerin kapatılmasına ya da Devlet yardımından yosun bırakılmasına karar verilebilmesi için 'toplantıya katılan üyelerin üçte iki çoğunluğu' öngörülmüştür.

Anayasa koyucunun böylesine özenli davrandığı bir konuda, yasa koyucunun da özenli davranması gerekir. 'üyelikten çekilmeye davet edilme cezası' gibi önemli konuda, yasa koyucu, herhangi bir nitelendirme yapmadan 'Genel Kurulun' sözcüklerini kullanmakla yetinmiştir. Genel Kurul sözcükleri, 'üye tam sayısı' ya da 'toplantıya katılan üyeler' nitelendirmesi yapılmadan soyut ve belirsizdir. İki nitelendirme arasındaki sayı farkı, alınacak kararı etkileyecek niteliktedir. 12 ve 17 dahil kaç üye ile toplantı yapılacağı ve sayısal katılım yöntemi Yasada açıklığa kavuşturulmayarak, çekilmeye davet edilen üyeye göre katılım gibi keyfi bir yöntem belirlenmiş ve katılım sayısı Başkanın inisiyatifine bırakılmıştır. Bu durum hukuk devletinin temeli olan 'belirlilik' ilkesini ihlal edecek niteliktedir. Hakkında karar alınacak üye bakımından da 'öngörülebilir' ve 'güvenli' değildir.

Anayasanın 2 nci maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri belirliliktir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

Yasa kuralı, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmelidir. Öngörülebilirlik şartı olarak nitelendirilen bu ilkeye göre yasanın uygulanmasında takdirin kapsamı ve uygulama yöntemi bireyleri keyfi ve öngöremeyecekleri müdahalelerden koruyacak düzeyde açıklıkla yazılmalıdır. Belirlilik, kişilerin hukuk güvenliğini korumakla birlikte idarede istikrarı da sağlar.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 19 uncu maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan " Genel Kurulun " sözcükleri Anayasanın 2 nci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

12) 6216 Sayılı Yasanın 22 nci Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasında Yer Alan " komisyonların " Sözcüğünün Anayasaya Aykırılığı

22 nci maddede bölümler ve komisyonlar düzenlenmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasında, 'Mahkemede, bireysel başvuruları karara bağlamak üzere bir başkanvekili başkanlığında yedişer üyesi olan iki bölüm bulunur. Bölümler, bir başkanvekilinin başkanlığında dört üyenin katılımıyla toplanır' denilmek suretiyle bölümlerin kaç kişiden oluşup, kimin başkanlığına kaç kişiyle toplanacağı, Anayasanın 149 uncu ve 6216 sayılı Yasanın 65 inci maddelerinde de bölümlerin kararlarının salt çoğunlukla alacağı belirtilmiştir.

22 nci maddenin (2) numaralı fıkrasında ise bölümlerle ilgili söz konusu yasal düzenlemelerle birlikte, oluşum ve iş bölümüyle ilgili hususlar, Anayasanın 149 uncu maddesine koşut olarak, İçtüzüğe bırakılmıştır.

Ancak, 'bireysel başvuru' gibi, temel hak ve özgürlükleri çok yakından ilgilendiren başvuruların, 'kabul edilebilirlik' incelemesini yapacak olan ve kararları kesin olan 'komisyonlar' için Yasada herhangi bir belirleme yapılmamıştır. Konu doğrudan İçtüzüğe bırakılmıştır.

Anayasanın 149 uncu maddesinde, komisyonların oluşumu ve işbölümünün İçtüzüğe bırakılmış olması yasallık ilkesini ortadan kaldırmaz. Kaldı ki, Anayasanın 148 inci maddesinde 'bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar'ın yasayla düzenleneceği belirtilerek, yasayla oluşturulacak hukuksal güvenlik öngörülmüştür. İçtüzük, yasayla belirlenen konuların teknik açılımını yapacaktır. Zaten, Anayasanın 149 uncu maddesindeki 'İçtüzük' yetkisini, Anayasa Mahkemesinin kendine özgü anayasal yapısıyla özdeşleştirmek gerekir. Ancak bu yetki yasal güvencenin önüne geçemez.

Komisyonlar, kaç tane olacak, kaçar kişiden oluşacak, kaç üye kaç raportörden oluşacak, toplantı sayıları ne olacak, raportörlerin görevlendirilmesi halinde oy hakları olacak mı gibi hususlar yasal güvence altında olmadıkça, bireysel başvuru sahipleri için yasal güvence sağlanmış olmaz. 6216 sayılı Yasanın 2 nci maddesindeki tanımlarda bile bu güvence sağlanmamıştır.

Kabul edilebilirlik incelemesi, bireysel başvurunun en temel işidir. Kabul edilmeyen başvurular incelemeye tabi tutulmayacaktır. Başvurunun kabul edilebilirliği ya da edilemezliği bir karara bağlanacaktır. Yasanın 48 inci maddesine göre, kabul edilemezlik kararları kesindir ve ilgililere tebliğ edilecektir. Yerinde bir tanımlamayla, kabul edilemezlik kararları, Anayasa Mahkemesi kararı olacaktır.

Anayasanın 7 nci maddesindeki 'Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez' kuralına göre, yasa koyucunun temel ilkeleri koymadan, çerçeveyi çizmeden yürütmeye yetki vermemesi, sınırsız, belirsiz bir alanı, yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Yasa ile yetkilendirme Anayasanın öngördüğü biçimde yasa ile düzenleme anlamına gelmez. Yasa koyucu, gerektiğinde sınırlarını belirlemek koşuluyla bazı konuların düzenlenmesini idareye bırakabilir. Anayasanın 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkeleri de 7 nci maddenin bu şekilde değerlendirilmesini ve uygulamaya geçilmesini gerektirir. Anayasanın 148 inci ve 149 uncu maddelerindeki bireysel başvuru düzenlemeleri birlikte değerlendirildiğinde, İçtüzük ile yapılması gereken düzenlemelerin de yasayla çizilen temel ilke ve çerçeveye uygun olması gerekir. Yasadaki, komisyonlarla ilgili belirsizlik ve öngörülemezlik, başvuru sahiplerinin hukuksal güvenliklerini sarsar. Bireysel başvurunun özü temel hak ve özgürlük ihlalidir. Böylesine önemli bir konuda hukuk güvenliğinin sağlanmaması Anayasaya uygun düşmez.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 22 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan " komisyonların " sözcüğü Anayasanın 2 nci, 7 nci, 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

13) 6216 Sayılı Yasanın 27 nci Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasının Son Tümcesinin Anayasaya Aykırılığı

27 nci maddede, raportör yardımcıları ve adayları düzenlenmiştir.

Maddenin (3) numaralı fıkrasında, giriş sınavının, yazılı sınav ve mülakattan oluşacağı belirtilmiş, (4) numaralı fıkra ise mülakatın, adayın;

- a) Bir konuyu kavrayıp özetleme, ifade yeteneği ve muhakeme gücü,
- b) Liyakati, temsil kabiliyeti, davranış ve tepkilerinin mesleğe uygunluğu,
- c) Özgüveni, ikna kabiliyeti ve inandırıcılığı,
- ç) Genel yetenek ve genel kültürü,
- d) Bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı,

yönlerinden değerlendirilerek, ayrı ayrı puan verilmek suretiyle gerçekleştirileceği, adayların, komisyon tarafından yukarıdaki bentlerde yazılı özelliklerin her biri için yirmişer puan üzerinden değerlendirileceği ve verilen puanların ayrı ayrı tutanağa geçirileceği belirtildikten sonra, son tümcede 'Bunun dışında mülakat ile ilgili herhangi bir kayıt sistemi kullanılmaz' denilmiştir.

Yazılı sınav ile mülakatın, adayların seçilmesi ve bu sistemin denetlenebilmesi yönlerinden farkları yoktur. Sadece yapılış şekilleri farklıdır. Bu farklılık, mülakatın açık ve belirgin olarak hiçbir sınırlama olmaksızın denetlenebilmesini engellememelidir. Denetime açık olan her alan denetime uygun olmalıdır.

Birçok seçme ve yerleştirme sınavında, 'mülakat' sorun olarak ortaya çıkmış ve güvensiz bir sistem olarak tescillenmiştir. Sınavlarla ilgili yargısal denetimde, yargıyı da en çok meşgul eden konu mülakat olmuştur. Mülakata ilişkin davalarda yargıyı uğraştıran ve birçok yargı kararında dile getirilen konu, mülakat sisteminin denetime uygun olmamasıdır. Kural koyucuların ve özellikle yasa koyucunun bu hukuksal sorunu çözmeleri gerekir. Hele hele anayasal yargı ile görevli ve yetkili bir kurum olan Anayasa Mahkemesinin hukuksal sorunları çözme konusundaki çabası göz önünde bulundurulduğunda, mülakatta kayıt sisteminin engellenmesi ve sınırlandırılması düşünülemez.

Mülakat için getirilen yasal engel ve sınırlamanın kamu yararına olduğu da ileri sürülemez.

Anayasanın 2 nci maddesinde ilkeleri belirtilen hukuk devletinin en temel özelliği işlemlerin denetime, özellikle de yargı denetimine açık olmasıdır. Anayasanın 36 ncı maddesindeki hak arama özgürlüğü, tüm hak ve özgürlüklerin gerçekleşmesi için zorunlu ve herhangi bir sınırlamaya tabi tutulmamış özgürlüktür. İşlemlerin sadece denetimlerinin engellenmemesi yeterli değildir; denetime elverişli olmaları da gerekir. Denetime elverişli olmayan iş ve işlemler hak arama ve adil yargılanma özgürlüğünü sınırlandırmış olurlar. Yasa koyucu bu konuda gerekli önlemleri almalı ve yargı kararlarını ortadan kaldırmamalıdır. Yargı kararları yasama organını da bağlayıcı niteliktedir. Yargının, bu konuda birçok kararı var iken, Anayasa Mahkemesi gibi 'güvenlik' simgesi Kurumun dava konusu düzenlemeye tabi tutulması, mülakata girenlerin hukuksal güvenlikleri kadar, Anayasa Mahkemesine olan güveni de sarsar.

Dava konusu tümce, adayların hukuk güvenliğini ortadan kaldırmakta, adil yargılanma hakkını kısıtlamakta; idari işlemin tüm unsurlarıyla yargı denetimine tabi olmasını sınırladığı için Anayasanın 125 inci maddesindeki yargı denetimini de sınırlamaktadır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 27 nci maddesinin (4) numaralı fıkrasının son tümcesi Anayasanın 2 nci, 36 ncı ve 125 inci maddelerine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

14) 6216 Sayılı Yasanın 33 üncü Maddesinin Anayasaya Aykırılığı

'Hizmet satın alma' başlıklı 33 üncü maddede, 'Başkan, Mahkemenin ihtiyaç duyduğu alanlarda projelerin hazırlanması, gerçekleştirilmesi, işletilmesi ve işlerliği için şart olan zaruri ve istisnai hâllere münhasır olmak üzere özel bir meslek bilgisi ve ihtisasını gerektiren işlerde hizmet alımı yoluyla yerli ve yabancı uzman çalıştırmaya yetkilidir' denilmiştir.

Düzenlemeyle; 'ihtiyaç duyulan alan', 'proje hazırlama, gerçekleştirme, işletme ve ilerliği', 'zaruri ve istisnai haller', 'özel bir meslek bilgisi ve ihtisasını gerektiren iş' gibi soyut ve belirsiz alanlarda 'hizmet alımı yoluyla yerli ve yabancı uzman çalıştırma' gibi geniş, sınırsız, belirsiz ve keyfi uygulamalara neden olacak takdir yetkisi Başkana verilmektedir.

Kuralda, bir takım nitelendirmelerin yapılmış olması bu belirsizliği ortadan kaldırmamaktadır. Çünkü soyut nitelendirmelerin somutlaştırılarak uygulamaya geçirilmesi, tamamıyla Başkanın takdirine bırakılmıştır.

Anayasanın 2 nci maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri belirliliktir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadın, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörülebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar.

Yasa kuralı, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmelidir. Öngörülebilirlik şartı olarak nitelendirilen bu ilkeye göre yasanın uygulanmasında takdirin kapsamı ve uygulama yöntemi bireyleri keyfi ve öngöremeyecekleri müdahalelerden koruyacak düzeyde açıklıkla yazılmalıdır. Belirlilik, kişilerin hukuk güvenliğini korumakla birlikte idarede istikrarı da sağlar.

Anayasanın 7 nci maddesindeki 'Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez' kuralına göre, yasa koyucunun temel ilkeleri koymadan, çerçeveyi çizmeden yürütmeye yetki vermemesi, sınırsız, belirsiz bir alanı, yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Yasa ile yetkilendirme Anayasanın öngördüğü biçimde yasa ile düzenleme anlamına gelmez. Yasa koyucu, gerektiğinde sınırlarını belirlemek koşuluyla bazı konuların düzenlenmesini idareye bırakabilir. Anayasanın 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkeleri de 7 nci maddenin bu şekilde değerlendirilmesini ve uygulamaya geçilmesini gerektirir.

Öte yandan, Anayasanın 9 uncu maddesi uyarınca, 'Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce' kullanılan yargı yetkisinin gerektirdiği, yargı ve bunun tamamlayıcısı adalet hizmeti, Anayasanın 128 inci maddesi kapsamında, devletin 'genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu' 'asli ve sürekli görev'dir. Bu görevin kimler eliyle görüleceği ve nitelikleri; idari nitelikli adalet hizmetleri için 128 inci maddede, yargısal nitelikli hizmetler için de 138 inci, 139 uncu ve 140 ncı maddeleriyle birlikte yüksek yargı organlarına ilişkin özel maddelerde düzenlenmiştir. Adalet hizmetlerinin bu maddelerin bütünlüğü içinde değerlendirilmesi gerekir. Yargı yetkisinin kullanılmasında, bu hizmetle bütünleşen ve koparılamayacak olan, yargı hizmetinin tamamlayıcı niteliğinde olan hizmetlerin Anayasanın 128 inci maddesi kapsamında yerine getirilmesi zorunludur. Dava konusu kuralda, 'hizmet alımı yoluyla yerli ve yabancı uzman çalıştırma' yetkisinin doğrudan ve koşulsuz Başkana tanınması 128 inci maddeye de aykırılık oluşturur.

Kaldı ki, Anayasa Mahkemesi gibi, anayasal nitelikli yüksek yargı organının, sadece Anayasayla kendisine verilen hizmetleri yerine getirirken, bu hizmetle bütünleşen idari hizmetler içinde, Başkanın takdiriyle belirlenecek bir bölümünün, Anayasanın 47 nci maddesi kapsamında değerlendirilmesi de olanaklı değildir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 33 üncü maddesi Anayasanın 2 nci, 7 nci ve 128 inci maddelerine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

15) 6216 Sayılı Yasanın 34 üncü Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının " Mahkemenin hizmet birimlerinde çalışan 657 sayılı Kanuna tabi personel, Genel Sekreterin teklifi ve Başkanın uygun görmesi üzerine, mükteseplerine uygun olarak Adalet Bakanlığınca Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı kadrolarına atanabilirler" Bölümünün Anayasaya Aykırılığı

'İdarî personelin Adalet Bakanlığı kadrolarına atanması' başlıklı 34 üncü maddede, '27 nci maddenin birinci fıkrasına göre atananlar hariç, Mahkemenin hizmet birimlerinde çalışan 657 sayılı Kanuna tabi personel, Genel Sekreterin teklifi ve Başkanın uygun görmesi üzerine, mükteseplerine uygun olarak Adalet Bakanlığınca Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı kadrolarına atanabilirler' denilmiştir.

Kurala göre, yargısal ve idari çalışmalara yardımcı olmak üzere atanan raportör yardımcıları hariç, Mahkemenin hizmet birimlerinde çalışan 657 sayılı Kanuna tabi personel, mükteseplerine uygun olarak Adalet Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatı kadrolarına atanabileceklerdir. Atama, Genel Sekreterin teklifi ve Başkanın uygun görmesi üzerine, Adalet Bakanlığı tarafından yapılacaktır.

Anayasanın 128 inci maddesinde, 'Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür. Memurların ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir' denilmiştir.

Anayasanın bu hükmü, memurların ve diğer kamu görevlilerinin anayasal ve yasal güvence altına alınması amacını taşımaktadır. Atamaların dahi yasayla düzenlenmesi, görevin asli ve sürekliliği ile birlikte, keyfi ve takdiri atamaları önlemek, yasayla belirlenen ölçütlere uygun davranmaktır. Sırf yönetici istedi diye, anayasal güvence altındaki kamu görevlilerinin kurumlarını ve -taşra atamaları düşünüldüğünde- yerlerini değiştirmek 128 inci maddeyle bağdaşmayacağı gibi, hukuk devletiyle de bağdaşmaz. Yasayla düzenleme yapılmasına rağmen

tüm yetki geniş, sınırsız ve belirsiz şekilde Genel Sekreterin teklifi üzerine Başkanın uygun görmesine bağlanmıştır. Bu sınırsız takdir yetkisi, keyfiliğe varacak derecede geniş tutulmuştur. Hizmetin gereğini, kamu yararını ve bunların dayanacağı haklı nedenleri, yasanın açık ve net şekilde güvence altına alması gerekir. Aksi halde atama, hizmetin gereğini, kamu yararını ve hukuksal güvenceyi aşarak sadece Başkanın takdirine ve taşra atamalarıyla birlikte sürgüne döndürür. Dava konusu kural, 657 sayılı Yasayla getirilen yasal güvenceyi de hukuka aykırı olarak ortadan kaldırmaktadır.

Yasa kuralı, ilgili kişilerin mevcut şartlar altında belirli bir işlemin ne tür sonuçlar doğurabileceğini makul bir düzeyde öngörmelerini mümkün kılacak şekilde düzenlenmelidir. Öngörülebilirlik şartı olarak nitelendirilen bu ilkeye göre yasanın uygulanmasında takdirin kapsamı ve uygulama yöntemi, bireyleri keyfi ve öngöremeyecekleri müdahalelerden koruyacak düzeyde açıklıkla yazılmalıdır. Belirlilik, kişilerin hukuk güvenliğini korumakla birlikte idarede istikrarı da sağlar.

Anayasanın 7 nci maddesindeki 'Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nindir. Bu yetki devredilemez' kuralına göre, yasa koyucunun temel ilkeleri koymadan, çerçeveyi çizmeden yürütmeye yetki vermemesi, sınırsız, belirsiz bir alanı, yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir. Yasa ile yetkilendirme Anayasanın öngördüğü biçimde yasa ile düzenleme anlamına gelmez. Yasa koyucu, gerektiğinde sınırlarını belirlemek koşuluyla bazı konuların düzenlenmesini idareye bırakabilir. Anayasanın 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkeleri de 7 nci maddenin bu şekilde değerlendirilmesini ve uygulamaya geçilmesini gerektirir.

Dava konusu kuralla, Anayasanın 128 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince yasayla düzenlenmesi zorunlu olan idarî personelin, yüksek yargı organının kadrosundan yürütme organının merkez ve taşra teşkilatlarına atamaları öngörülmekte ve buna ilişkin tüm yetki sınırsız ve belirsiz şekilde Başkana bırakılmaktadır. Anayasanın 7 nci maddesi gereğince yasa koyucunun temel ilkeleri koymadan, çerçeveyi çizmeden yürütmeye yetki vermemesi, sınırsız, belirsiz bir alanı, yönetimin düzenlemesine bırakmaması gerekir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 34 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının " Mahkemenin hizmet birimlerinde çalışan 657 sayılı Kanuna tabi personel, Genel Sekreterin teklifi ve Başkanın uygun görmesi üzerine, mükteseplerine uygun olarak Adalet Bakanlığınca Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı kadrolarına atanabilirler" bölümü Anayasanın 2 nci, 7 nci ve 128 inci maddelerine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

16) 6216 Sayılı Yasanın 36 ncı Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının, 'teklif Sözcüğünün Yanında Yer Alan " çoğunluğuna " Sözcüğünün; " ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün " ve " kanun hükmünde kararnamelerin ise yetki kanununda öngörülen süre içinde çıkarılıp çıkarılmadığı ile Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu üyelerinin imzalarının bulunup bulunmadığı' Bölümlerinin Anayasaya Aykırılığı

36 ncı maddede 'şekil bakımından iptal davası ve sınırı' düzenlenmiştir. Maddenin (1) numaralı fıkrasına göre şekil bakımından denetim;

a) Anayasa değişikliklerinde teklif çoğunluğuna, oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartına uyulup uyulmadığı;

b) Kanunların ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün son oylamasının öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı;

c) Kanun hükmünde kararnamelerin ise yetki kanununda öngörülen süre içinde çıkarılıp çıkarılmadığı ile Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu üyelerinin imzalarının bulunup bulunmadığı hususlarıyla sınırlı olarak yapılacaktır.

Anayasanın 148 inci maddesinde, Anayasa Mahkemesinin;

(i) Anayasa değişikliklerini,

(ii) Kanunları,

(iii) Kanun hükmünde kararnameleri,

(iv) TBMM İçtüzüğü'nü,

Şekil bakımından denetleyip karara bağlayacağı belirtilmiştir.

Aynı maddede bu denetimin nasıl yapacağı ve sınırları da gösterilmiştir. Buna göre şekil bakımından denetleme;

(i) Anayasa değişikliklerinde, teklif ve oylama çoğunluğuna ve ivedilikle görüşülemeyeceği şartlarına uyulup uyulmadığı,

(ii) Kanunlarda, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı,

Hususlarıyla sınırlı olarak yapılabilecektir.

Görüldüğü gibi, Anayasada, Kanun hükmünde kararnameler ile TBMM İçtüzüğü'nün şekil bakımından denetimi için herhangi bir sınırlama getirilmemiştir.

Anayasanın bu hükümleri karşısında, dava konusu kurallar incelendiğinde şu değerlendirmeler ortaya çıkmaktadır.

a) Anayasada, Anayasa değişikliklerinde, 'teklif ve oylama çoğunluğu' ifadesi geçtiği halde, Yasada bu ifade değiştirilerek, 'teklif çoğunluğuna, oylama çoğunluğuna' şekline getirilmiştir. Böylece, teklif de oylama da 'çoğunluğa' bağlanmıştır.

Anayasadaki 'teklif ve oylama çoğunluğu' ifadesi, Anayasa Mahkemesi tarafından yorumlanarak karar altına alınmış, 'teklif', 'teklif çoğunluğu'ndan farklı ve bağımsız olarak değerlendirilmiştir. Anayasa Mahkemesi, Anayasayı yorumlamakla yetkili tek kurum olup kararları, yasama, yürütme ve yargı organları ile idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar. Yasa koyucu, Anayasaya uygun davranmak zorundadır, Anayasanın koyduğu hükümleri değiştirip sınırlayamaz.

Anayasanın 6 ncı maddesinde, hiçbir kimse veya organın kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisini kullanamayacağı öngörülmüştür ve 'yasama yetkisi' de bu maddede belirtilen yetkidir. Yasama yetkisini kullanan TBMM de kaynağını Anayasadan

almayan Devlet yetkisi kullanamaz. Anayasa hükümleri, diğer organ, kurum kuruluş ve kişiler gibi yasama organını da bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Anayasa Mahkemesinin, 05.06.2008 günlü, E.2008/16, K.2008/116 sayılı kararında da belirtildiği gibi, Anayasanın 148 inci maddesindeki, Anayasa değişikliklerinde şekil denetiminin 'teklif ... şartına uyulup uyulmadığı' hususlarıyla sınırlı olduğunu ifade eden hüküm, 'geçerli teklif' koşulunun bulunup bulunmadığına yönelik olarak yapılacak bir denetimi de içerir.

Dava konusu kuralda, 'teklif' yerine 'teklif çoğunluğuna' sözcükleri kullanılmak suretiyle, Anayasa Mahkemesinin şekle ilişkin denetim yetkisi, Anayasaya aykırı biçimde sınırlandırılmakta, Anayasa Mahkemesi kararı da yok sayılmaktadır.

b) Anayasada, kanunların şekil bakımından denetlenmesinin, son oylamanın, öngörülen çoğunlukla yapılıp yapılmadığı hususuyla sınırlı olarak yapılabileceği belirtildiği, kanun hükmünde kararnameler ile TBMM İçtüzüğü'nün şekil bakımından denetimi için herhangi bir sınırlama getirilmediği halde, Yasada her iki düzenleme için de yasayla denetim sınırlaması getirilmiş, böylece Anayasa Mahkemesinin kanun hükmünde kararnameler ile TBMM İçtüzüğü'nün şekil bakımından denetimi, Anayasada sınırlama olmadığı halde Yasayla sınırlandırılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 36 ncı maddesinin (1) numaralı fıkrasının,

a) 'teklif' sözcüğü'nün yanında yer alan " çoğunluğuna " sözcüğü,

b) " ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün " bölümü,

c) "kanun hükmünde kararnamelerin ise yetki kanununda öngörülen süre içinde çıkarılıp çıkarılmadığı ile Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu üyelerinin imzalarının bulunup bulunmadığı" bölümü,

Anayasanın 148 inci maddesine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

17) 6216 Sayılı Yasanın 39 uncu Maddesinin (4) Numaralı Fıkrasının Anayasaya Aykırılığı

'Eksikliklerin tamamlattırılması ve görüş bildirme' başlıklı 39 uncu maddenin (4) numaralı fıkrasında, iptal davalarında Mahkemece esasın incelenmesine karar verilmesi hâlinde, dava dilekçesi ile eklerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, Başbakanlık ile iptal davası açmaya yetkili siyasi parti gruplarına gönderileceği; dava dilekçesi ve ekleri gönderilen bu makamların, iptal davasıyla ilgili yazılı görüşlerini değerlendirilmek üzere Mahkemeye bildirebilecekleri belirtilmiştir.

İptal davaları, Anayasanın 150 nci maddesi gereğince, Cumhurbaşkanı, iktidar ve anamuhalefet partisi Meclis grupları ile TBMM üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyeler tarafından açılmaktadır. Dava konusu fıkra, bu dava dilekçesi ve eklerinin, iptal davasını açan taraf dışındaki makamlara gönderilmesi öngörülmektedir.

Yasal zorunluluk kazandırılan bu durum, kuvvetler ayrılığı ve yargı bağımsızlığı ilkeleriyle bağdaşmamaktadır. TBMM zaten yasama faaliyeti denetlenen organdır. Başbakanlık

ise yürütme organının siyasal kanadıdır; tasarı sunma ve çoğunluk esası yoluyla yasama sürecini etkileme gücüne sahiptir.

İptal davası, açılmasıyla birlikte, artık Anayasanın Başlangıç bölümünde belirtilen kuvvetler ayrılığı ilkesine göre, Anayasanın 9 uncu maddesi gereğinde 'Türk Milleti' adına yargı yetkisi kullanan 'bağımsız' mahkemenin görev ve yetki alanına girmektedir. Davanın açılmasıyla birlikte, bu davanın sonuçlanmasına kadar geçecek tüm süreç, Anayasanın 138 inci maddesindeki 'mahkemelerin bağımsızlığı' ilkesinin koruma ve güvencesi altındadır. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve yargıçlara emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz. Dava konusu fıkradaki 'iptal davasıyla ilgili yazılı görüş' de bu kapsamdadır. Düzenlemedeki 'değerlendirilmek üzere' ifadesi, bu aykırılığı daha da pekiştirmektedir. Tasarı, değerlendirmek üzere görüş sormayı zorunlu hale getirmekte ve yargı bağımsızlığına müdahale etmektedir.

Yazılı görüş istenilmesi öngörülen makamlar, yasama organı ve yürütme organı içindedir. Davayla ilgili değerlendirmelerin yapılmasında, yasama ya da yürütme organlarından görüş istemek yargı bağımsızlığını zedeler. Kaldı ki, iptal davasının konusunu oluşturan yasalar, kanun hükmünde kararname ve TBMM İçtüzüğü zaten yasama ve yürütme organının faaliyetleri sonucu ortaya çıkan hukuk metinleridir.

Öte yandan Anayasanın ne 148 inci ne de 149 uncu maddelerinde, dava konusu kuralda yer alan makamlardan görüş alma konusunda bir yetki, bağımsızlık ilkesinin gereği olarak, öngörülmemiştir. 149 uncu madde gereğince, Anayasa Mahkemesi Yüce Divan sıfatıyla baktığı davalar dışında kalan işleri dosya üzerinden inceleyecektir. 149 uncu maddede Anayasa Mahkemesine tanınan yetki, gerekli gördüğü hallerde sözlü açıklamalarını dinlemek üzere 'ilgilileri ve konu üzerinde bilgisi olanları' çağırabilme yetkisidir. Anayasa koyucu, burada da bağımsızlık ilkesini titizlikle korumuş, 'ilgililer ve konu üzerinde bilgisi olanlar' sözcüklerini kullanmak suretiyle, bakılan davadaki ve iptal yetkisine sahip olduğu belgelerin tarafı olabilecek makamlar yerine konuyla ilgili ve konu üzerindeki bilgisi olanları tercih etmiştir. Anayasa Mahkemesinin, anayasal yargılama sürecinde zaten, tüm kurum ve kurullardan bilgi ve belge isteme, ilgilileri dinleme yetkisi bulunmaktadır. Bu yetki, yargı faaliyetinin doğal sonucudur ve gerektiğinde kullanılır.

Mahkemenin elinde böylesine geniş ve bağımsızlığı etkilemeyecek bir anayasal yetki var iken, yasa koyucu tarafından dava konusu kuralda yer alan düzenlemenin yapılması, kaynağını Anayasadan almayan bir yetkinin kullanılması niteliğindedir.

Düzenleme erkler ayrılığı ilkesiyle de uyumlu değildir. Çünkü Anayasada her organ, kendi alanında yetkili kılınmış; birbirlerinin yetki alanına girmeleri önlenmiştir. Hukuk devleti ilkesi ve evrensel hukuk, yargının yasama ve yürütme karşısında tam bağımsızlığını gerektirir. Nasıl bir yasa tasarısı hazırlanıp görüşülürken Anayasa Mahkemesinden görüş alınmıyorsa, alınmaması gerekirse, yargı evresinde de yasama ve yürütme organlarından görüş alınması, kuvvetler ayrılığı ilkesine uygun düşmez. Ayrıca, TBMM görüşmeleri tutanakta, Başbakanlık görüşü de yasa tasarısı gerekçesinde vardır; yasama sürecince birçok kurum ve kuruluşun görüşüne başvurulmaktadır ve anayasal yargılama evresinde kuşkusuz bunlardan yararlanmaktadır.

Anayasa yargısına dava hakkı, Anayasanın 36 ncı maddesinin güvencesi altındadır. Adil yargılanma hakkının, yasayı hazırlama sürecine katılan ve hazırlayan taraflarda olduğu gibi,

yasaların genelliği ve kamu yararı amacı gereği tüm toplumda hissedilmesi, anayasal denetimde en ufak kuşkunun bulunmaması gerekir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 39 uncu maddesinin (4) numaralı fıkrası Anayasanın Başlangıç'ında yer alan kuvvetler ayrılığı ilkesi ile 2 nci, 9 uncu, 36 ncı, 138 inci, 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

18) 6216 Sayılı Yasanın 45 inci Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasında Yer Alan " idari ve yargısal " Sözcüklerinin Anayasaya Aykırılığı

45 inci maddede, 'Bireysel başvuru hakkı' düzenlenmiş, dava konusu sözcüklerin yer aldığı (2) numaralı fıkra da 'İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir' denilmiştir.

Bireysel başvuru, 5982 sayılı Yasayla yapılan Anayasa değişikliğiyle hukuk ve yargı sistemimize monte edilmiş, bireysel başvuruları karar bağlama yetkisi de Anayasanın 148 inci maddesiyle Anayasa Mahkemesine verilmiştir.

Bireysel başvurunun anayasal ilkeleri 148 inci maddede; 'Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır. Bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz' şeklinde gösterilmiş ve 'bireysel başvuruya ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir' denilmiştir.

Yasa koyucu, bireysel başvuruya ilişkin usul ve esasları düzenlerken, Anayasanın çizdiği çerçeveye ve koyduğu ilkelere aykırı olmamak koşuluyla, usul ve esasları belirleyecektir.

Bireysel başvurunun temel ilke ve koşullardan biri, 'olağan kanun yollarının tüketilmiş olması'dır. Olağan kanun yolları tüketilmedikçe bireysel başvuruda bulunulamayacaktır.

Anayasadaki 'olağan kanun yolları' sözcükleri, 6216 sayılı Yasanın 45 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasında, 'kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamı' şeklinde gösterilmiştir. 'Olağan kanun yolu sözcükleri' 'idari ve yargısal' olmak üzere ikili ayrıma tabi tutulmuştur. Böylece, 'yargısal' başvuru yolundan bağımsız olarak 'idari' başvuru yolu da tüketilmiş olmak koşuluyla bireysel başvurunun yolunu açabilecektir.

'İdari ve yargısal' sözcükleri, 'olağan kanun yolu' sözcüklerini açık ve net olarak açmamakta, aksine, başvuru için, soyut, kuşkuya ve anlam karışıklığına neden olacak belirsizlik içermektedir. İdari başvuru yolunun ne zaman nerede tüketileceği açık ve net değildir. Buradaki belirsizlik, 've yargısal' sözcükleriyle yargısal başvuru yoluna da yansımaktadır. Anayasanın 36 ncı ve 125 inci maddelerinde yargısal başvuru yolları için sınırlama yapılmadığına göre, tüm idari başvuru yollarının, yargı denetimine açık olması Anayasa hükmü ve güvencesi altındadır. Hal böyle iken, idari başvuru yollarının her hal ve durumda yargı yoluna açık olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu belirsizlik ve kargaşa daha net olarak ortaya çıkmaktadır.

Hukuk devleti, belirsizliği, kargaşayı kabul etmez. İsteyen istediği başvuruyu yapsın, başvuruları karara bağlayacak Anayasa Mahkemesi bunun içinden ayıklama yapar yaklaşımın da hukuk devletinde kabul edilemez. Yasa kuralları, herkesin anlayacağı, kuşkuya düşmeyeceği açıklık ve netliği, belirliliği içermelidir. İdari ve yargısal sözcükleri, toplumun değişik kesimleri tarafından farklı yorumlanmakta, hatta hukukçular arasında dahi fikir birliği oluşmamaktadır. Bir yandan da Anayasa Mahkemesinin, Anayasanın 125 inci maddesi kapsamında, idari yargının yerine geçmesi de anlaşılabilmektedir. İhlale neden olan idari işlem ya da eylem, Anayasanın 125 inci maddesi uyarınca idari yargının görev alanına girmektedir. İdari eylem ve işlemin başvuru hakkı kapsamında başvuru yolu içine alınması, Anayasa Mahkemesine idari yargı yetkisi vermiş olacağından, Anayasanın 125 inci maddesine de aykırıdır.

Birçok hukukçu nezdinde, söz konusu düzenlemeden ne anlaşıldığı sorulmuş, farklı yorumlar alınmıştır. Türk hukuk sistemine ilk kez giren 'bireysel başvuru'nun, temel hak ve özgürlük ihlalini saptama özelliği göz önünde bulundurulduğunda, hem Anayasada yer alan bireysel başvuru ilkeleri hem de hukuk devleti yönlerinden sorunlar ve belirsizlikler olmamalıdır. Hak aramanın yolu belirsiz olursa, hak arama özgürlüğü ortadan kalkar.

Anayasada, olağan kanun yolu, geniş anlamda kullanılmış olmakla birlikte, 'idari' başvuru yolları açık ve net olarak gösterilmemiştir. Olağan kanun yolunun tanımı da yapılmamıştır. Burada, usul yasaları ve diğer yasalarda yer alan 'olağan' sözcüğü mü, yoksa tüm kanun yollarının mı kastedildiği anlaşılmamakta ya da okunduğunda farklı anlamalara neden olmaktadır. Yasa koyucu, usul ve esasları düzenlerken, bu farklı anlamaları çözmek yerine, kendisi daha belirsiz hale getirmiştir. Anayasada yer alan 'olağan kanun yolu' sözcüklerinin tanımı açık ve net olarak yapılmadıkça bu kargaşa sürecektir. Yasadaki 'yargısal başvuru yolu'nun, mevcut yasalardaki olağan yolları mı kapsadığı, olağanüstü kanun yollarını kapsayıp kapsamadığı da açık değildir.

Öte yandan, idari başvuru yolunun ayrıca belirtilmesi ve bunun açılmayarak soyut olarak kullanılması, başvuru yolları yönünden kargaşaya yol açarken Mahkemenin de yükünü gereksiz yere artıracaktır. Asıl önemlisi, yargısal kanun yolu tüketilmeden verilen bu başvuru hakkı, Anayasada dayanağını bulmadığı gibi, Anayasanın 36 ncı ve 125 inci maddeleri yönünden de sorun yaratacak ve idari yargı yerine geçen yeni bir yolu açmış olacaktır. 'İdari' sözcüğü ile amaçlanan, yargısal başvuru yolunun olmadığı işlem ise, bu ancak Anayasa ile sınırlamayı gösterir ki, Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler zaten bireysel başvuru konusu olamayacaktır. Geriye, yargıya başvurunun süre ile sınırlandırıldığı alanlar kalmaktadır ki, burada da, bireysel başvuru süresi olan 30 gün karşımıza çıkmaktadır. Bu belirsizlikler, uygulama sonrası içtihatlarla da bırakılamaz.

İdari kanun yolundan kasıt, Avrupa İnsan Hakları Avrupa Mahkemesinin (AİHM) de kabul ettiği, 'etkin başvuru yolunun yokluğu' ya da 'yerleşmiş olağan başvuru yollarından etkili sonuç alınamama' gibi nedenlere dayanıyorsa bunlar da yasada açık olarak gösterilmeli ya da sayılmalı, belirsizlik giderilmelidir. Ayrıca, bu tür bireysel başvurulardan sonra ortaya çıkabilecek 'değişen hukuksal durum' ya da 'yeni yargı yolu' gibi sorunlar da açıklığa kavuşturulmalıdır. Bu tür belirsizlikler, öngörülebilirliği de engelleyeceğinden iç kargaşanın artmasına, özellikle yargılamanın uzamasına ve AİHM başvurularına yansımaya neden olacaktır. Sonuçta, adil yargılanma hakkı, makul süre içinde yargılama, mümkün olan süratte yargılama ilkeleri zedelenecek, bireysel başvuru amacına ulaşamayacaktır.

Anayasadaki 'olağan kanun yollarının' itiraz ve temyiz dahil, kullanılabilecek tüm yollar olduğu düşünüldüğünde, tasarıda, 'idari' sözcükleri kullanılmak suretiyle, Anayasa

Mahkemesinin inceleme alanı genişletilmektedir. Bir yandan da, Anayasada 'bireysel başvuruda, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlarda inceleme yapılamaz' denilerek, anayasal sınırlama yapılmaktadır. Genişleme ve sınırlama bir arada değerlendirildiğinde, bireysel başvuruda tüm inisiyatifi Anayasa Mahkemesine bırakan bir esneklik öngörülmektedir. Bunun anlamı, bireysel başvuruyu istediği şekilde kullanma yetkisine sahip bir Anayasa Mahkemesidir ki bu durum da hukuk devletiyle bağdaşmaz.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 45 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer alan " idari ve yargısal " sözcükleri Anayasanın 2 nci, 36 ncı, 125 inci ve 148 inci maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

19) 6216 Sayılı Yasanın 45 inci Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının Anayasaya Aykırılığı

45 inci maddenin (3) numaralı fıkrasında, aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamayacak işlemler;

(i) yasama işlemleri ve

(ii) düzenleyici idari işlemler olarak;

Bireysel başvurunun konusu olamayacak işlemler ise;

Anayasa Mahkemesi kararları ve

Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler olarak gösterilmiştir.

Anayasanın 148 inci maddesinde, bireysel başvuru için herhangi bir işlem sınırlaması getirilmemiştir. Anayasa hükmüne göre, 'Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal' edilmesi bireysel başvuru için yeterlidir. Burada temel işlem, kamu gücü tarafından ihlaldir. Anayasa koyucu, ihlalin hangi işlemle yapılacağı konusunda bir ayırım yapmadığı gibi, sınırlama da yapmamıştır. Diğer deyişle, bireysel başvuru yapılamayacak işlemler Anayasada gösterilmemiştir; istisna getirilmemiştir. Anayasada kamu gücü konusunda bir sınırlama getirilmemiştir.

Yasa koyucu, Anayasada öngörülmeleyen bir sınırlamayı, kendi takdiri ile belirleyemez; sınırlama varsa genişletemez.

Benzer şekilde, Anayasa, bireysel başvuru konusunda kamu gücüne dayalı tüm işlemler için doğrudan ya da dolaylı başvuru yöntemi ayırımı yapmadığından, yasayla böyle bir ayırma da gidilemez. Gidildiği takdirde başvuruda sınırlama yapılmış olur. Yasama işlemleri ve düzenleyici idari işlemler aleyhine doğrudan bireysel başvuru yapılamaması, söz konusu işlemler için sınırlama anlamına gelir.

Bireysel başvuru, temel hak ve özgürlük ihlallerinin önlenmesi için getirilen 'kendine özgü' bir müessesedir. Tıpkı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi başvuruları gibi, evrensel hukuk ilkelerinin uygulanması gereken bir müessesedir. Hukuk devleti, yasaların Anayasaya olduğu gibi, evrensel hukuk ilkelerine de uygunluğu gerektirir. Temel hak ve özgürlükler, Anayasanın ve evrensel hukukun belirlediği esaslara bağlı olarak sınırlandırılabilir, bu hak ve

özgürlüklerin en temel koruyucusu olan 'hak arama özgürlüğü' sınırlandırılmaz. Nitekim, Anayasanın 36 ncı maddesinde herhangi bir sınırlama öngörülmemiştir. Konu temel hak ve özgürlüğün ihlali karşısında hakkın aranması olunca, Anayasayla getirilen sınırlamalar bile anlamını kaybeder. Kimi konularda, Anayasayla yargı denetimi dışında tutulan işlemler, eğer temel hak ve özgürlükleri ihlal ediyorsa, bu konuda yapılacak başvurunun dışında kalamazlar. Aksi halde, Anayasa, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan değil, bu hak ve özgürlükleri sınırlayıp engelleyen bir temel belge olur ki, hukuk devleti ilkesi bunu kabul etmez. Anayasadaki sınırlama sınırı, ancak ve ancak temel hak ve özgürlük kullanımının önündeki engellerin kaldırılması, herkesin hak ve özgürlükleri eksiksiz kullanımı için vardır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 45 inci maddesinin (3) numaralı fıkrası Anayasanın 2 nci, 36 ncı ve 148 inci maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

20) 6216 Sayılı Yasanın 46 ncı Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Birinci Tümcesinin Anayasaya Aykırılığı

Bireysel başvuru hakkına sahip olanların düzenlendiği 46 ncı maddenin (2) numaralı fıkrasında, 'kamu tüzel kişileri bireysel başvuru yapamaz' denilmiştir. Böylece, ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenen kamu tüzel kişilerinin bireysel başvuru hakları, yasa koyucu tarafından engellenmiştir.

Anayasanın 148 inci maddesinde, kimlerin bireysel başvuru hakkına sahip olduğu hususunda herhangi bir ayırım yapılmamıştır. Maddede; 'Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir' denilmiş ve yasa koyucuya da 'herkes' tarafından kullanılması gereken bu hakkın istisnası konusunda bir takdir hakkı verilmemiştir. Bireysel başvuruya ilişkin usul ve esasların yasayla düzenlenmesi, bireysel başvuru sahipleri hakkında bir seçme yapma hakkını yasa koyucuya vermez. Anayasanın düzenlediği alan içinde öngörülmeleyen bir hak kullanımı yasağı, yasa koyucu tarafından kullanılamaz. Anayasaya göre bireysel başvuru, herkes tarafından yapılabilecektir.

Anayasanın 36 ncı maddesinde de hiçbir ayırım yapılmaksızın 'herkes' sözcüğü kullanılmıştır.

Öte yandan, kamu tüzelkişisi sözcükleri geniş bir kavramdır. Anayasanın 123 üncü maddesine göre, yasayla veya yasanın açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulan kamu tüzelkişiliği, Anayasanın 135 inci maddesindeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarını ve bunların üst kuruluşlarını da kapsamaktadır. Genel idare esaslarına göre çalışan kamu tüzelkişisi olduğu gibi, işleme ve ticari esaslara göre çalışan kamu tüzelkişisi de bulunmaktadır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 46 ncı maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci tümcesi Anayasanın 36 ncı ve 148 inci maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

21) 6216 Sayılı Yasanın 47 nci Maddesinin (6) Numaralı Fıkrasında Yer Alan " yazı işleri " Sözcüklerinin Anayasaya Aykırılığı

'Bireysel başvuru usulü' 47 nci maddede altı fıkra halinde gösterilmiştir. Başvuru dilekçesinde bulunması gereken bilgi ve konular ile dilekçeye eklenmesi gereken belgeler

sayıldıktan sonra, (6) numaralı fıkrada, 'Başvuru evrakında herhangi bir eksiklik bulunması hâlinde, Mahkeme yazı işleri tarafından eksikliğin giderilmesi için başvuru veya varsa vekiline onbeş günü geçmemek üzere bir süre verilir ve geçerli bir mazereti olmaksızın bu sürede eksikliğin tamamlanmaması durumunda başvurunun reddine karar verileceği bildirilir' denilmiştir.

'Yazı işleri', müdürlük olarak, 6216 sayılı Yasanın 29 uncu maddesinde, Mahkemenin 'hizmet birimleri' arasında sayılmıştır. Mahkemenin idari teşkilatı içinde, idari personel tarafından oluşan, idari birimdir. Bu kapsamda, 47 nci maddenin (6) numaralı fıkrasına göre yapılan eksikliğin giderilmesi işinin de idari nitelikte olduğu ortaya çıkmaktadır.

Anayasanın 148 inci maddesinde, bireysel başvuruların, Anayasa Mahkemesi tarafından karara bağlanacağı belirtilmiştir. Bir mahkemenin karara bağlayacağı işler, şekil ve esas olmak üzere bütündür. Başvuru evrakları ya da dava dilekçeleri şekil kapsamında olup, bu bütünlükten soyutlanamaz. Buna bağlı olarak, başvuru evrakında eksikliğin bulunup bulunmadığının saptanması, eksiklik varsa giderilmesi için işlem yapılması ve eksikliği tamamlayacak tarafa süre verilmesi, idari işlem değil, Mahkeme işlemidir. Mahkeme işlemi ise, idari birimler tarafından yapılamaz. Eksikliklerin saptanması ve süre verilmesi konusu, bir kararla belirlendikten sonraki işlemler ancak hizmet birimleri tarafından yapılabilir.

Nitekim, Anayasanın 149 uncu maddesinde de bireysel başvuruların 'kabul edilebilirlik' incelemesi, hizmet birimlerine bırakılmamış, 'komisyonlara' bırakılmıştır. Başvuru evraklarındaki eksiklik saptaması ise başvuruların kabul edilebilirlik incelemesi kapsamındadır. Yazı işleri, komisyon yerine geçemez.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 47 nci maddesinin (6) numaralı fıkrasında yer alan " yazı işleri " sözcükleri Anayasanın 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

22) 6216 Sayılı Yasanın 49 uncu Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Anayasaya Aykırılığı

'Esas hakkındaki inceleme' başlıklı 49 uncu maddenin (2) numaralı fıkrasında, 'Bireysel başvurunun kabul edilebilirliğine karar verilmesi hâlinde, başvurunun bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilir. Adalet Bakanlığı gerekli gördüğü hâllerde görüşünü yazılı olarak Mahkemeye bildirir' denilmiştir.

Bireysel başvuru, bir dava olmamakla birlikte, Anayasanın 36 ncı maddesi kapsamında, kendine özgü bir hak arama yoludur. Tüm hak ve özgürlüklerin eksiksiz yaşama geçirilmesinde karşılaşılan sorunlar, diğer deyişle hakkın ihlalinin tespiti, hak arama yoluyla çözüm bulur. Hak arama ise Anayasanın Başlangıç'ı, 9 uncu ve 138 inci maddeleri bütünlüğü içinde, kuvvetler ayrılığı ilkesi kapsamında, 'Türk Milleti' adına bağımsız mahkemelerce yerine getirilir. Mahkemelerin bağımsızlığı, yargılamanın her aşamasında, mahkemeye ve yargıca gelecek her türlü baskıyı ve kuşkuyu reddeder. Hukuk devletinin olmazsa olmazı 'bağımsız yargı'nın özellikle yürütme organı karşısındaki bağımsızlığı evrensel hukukun da önemle koruduğu bir alandır.

Dava konusu kuralda geçen Adalet Bakanlığı, yürütme organı içinde bir bakanlıktır. Bilgi için de olsa, dava dosyası niteliğindeki bireysel başvurunun bir örneğinin Adalet Bakanlığına gönderilmesi, yargı bağımsızlığını zedeler. Başvuru sahiplerinin olduğu kadar

toplumun da, adil yargılama konusunda en ufak kuşkusu olmamalıdır. Belgelerin Adalet Bakanlığına gönderilmesinin yasa koyucu tarafından öngörülmesi, daha uygulama aşamasına gelmeden, bireysel başvuru müessesesine olan güveni sarsıcı niteliktedir.

Anayasanın 148 inci ve 149 uncu maddelerinde de öngörülmeyen bu tür düzenleme, dava konusu fıkranın ikinci tümcesiyle daha da güvensiz hale gelmiştir. Adalet Bakanlığının gerekli gördüğü hallerde görüş bildirmesi, görüş bildirme işlemini, Bakanlığın sınırsız takdirine bırakmakla belirsiz, soyut ve keyfi uygulamalara açık hale getirir. Görüş bildirip bildirmeme, Mahkemenin bu görüşü bekleyip beklememe gibi belirsizlikler, öngörülebilirlik ilkesinin de ihlali niteliğindedir.

Kaldı ki, dava konusu kuralın yer aldığı 49 uncu maddenin (3) numaralı fıkrasında, komisyonlar ve bölümlerin bireysel başvuruları incelerken bir temel hakkın ihlal edilip edilmediğine yönelik her türlü araştırma ve incelemeyi yapabileceği, Başvuruyla ilgili gerekli görülen bilgi, belge ve deliller ilgililerden isteyebileceği öngörülmüştür. (4) numaralı fıkraya göre, Mahkeme, incelemesini dosya üzerinden yapmakla birlikte, gerekli görürse duruşma yapılmasına da karar verebilecektir. (3) ve (4) numaralı fıkralardaki bu uygulamalar, tamamıyla Mahkemenin bağımsızlığı çerçevesinde bir inisiyatifle yürütülecek iken, yasa koyucunun bağımsızlık ilkesi dışına çıkarak düzenleme yapması Anayasa ile bağdaşmaz.

Dava konusu fıkradaki gibi belirsizlikler, bireysel başvuru yoluyla hak ihlali tespiti konusunda çözüm yerine kaos yaratacak ve AİHM başvurularını geciktirme dışında asıl amacına ulaşamayacaktır. Bireysel başvuru hakkının etkili bir iç hukuk yolu sayılması için, Anayasa Mahkemesinin bu tür belirsizlikler içine itilmesi yerine makul bir süre içinde karar vermesi için önlemlerin alınması gerekir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 49 uncu maddesinin (2) numaralı fıkrası Anayasanın Başlangıç'ı ile 2 nci, 9 uncu, 36 ncı, 138 inci, 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

23) 6216 Sayılı Yasanın 50 nci Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Anayasaya Aykırılığı

'Kararlar' başlıklı 50 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında, Esas inceleme sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verileceği, ihlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedileceği belirtildikten sonra, (2) numaralı fıkrada, 'Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir' denilmiştir.

(2) numaralı fıkranın birinci tümcesinde, tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, 'ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere' dosyanın ilgili mahkemeye gönderileceği belirtilmiştir. Tümce iki yönüyle Anayasaya aykırılık taşımaktadır. Birincisi, Anayasanın 148 inci maddesinde, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruyla ilgili yetkisinin, insan hakları ihlallerinin 'tespitiyle' sınırlı olduğu; Anayasada, bireysel başvuru kararlarıyla ilgili bir düzenleme yapılmadığı halde, Yasayla kaynağını

Anayasadan almayan bir yetki kullanılmasıdır. Bu yetkide, 'ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak' gibi kesin ve mutlak bir sonuca bağlılık öz konusudur. Böylece, Anayasa Mahkemesine, mahkemelerin üzerinde, bu mahkemelerin kararlarını değiştirme yönünde bir yetki verilirken, mahkemelere de Anayasanın 138 inci maddesine aykırı olarak yasayla emir ve talimat verilmektedir. İkincisi, yeniden yargılamanın yasa koyucu tarafından dikte ettirilmesi ve dayatılmasıdır. Oysa yeniden yargılama da, Anayasanın 36 ncı maddesi kapsamında bir hak aramadır. Bu hakkın aranması, 36 ncı maddede hakkı ihlal edilenlere, diğer deyişle taraflara tanınmıştır. Mahkemeler, yargılamanın yenilenmesi hususunda bir başvuru olduğu takdirde yargılama yapacaklardır. Yargılamanın yenilenmesini istemek bir haktır. Bu hak yasa koyucu tarafından Anayasa Mahkemesine bırakılamaz. Anayasa Mahkemesine yasayla böyle bir görev verilemez. Yasayla böyle bir görevlendirme yapılması, bağımsız yargı üzerinde, bağımsızlık ilkesine aykırı bir denetim kurumu yaratır. Yargı bağımsızlığı, yasama, yürütme yanında yargının kendi içinde bağımsızlığını da içerir. Yargıda hiyerarşi değil, itiraz ve temyiz müesseseleri, diğer deyişle işlevsel bir görev ve yetki dağılımı söz konusudur. Temyiz müesseseleri ise alt derece mahkemelerin kararlarını bozsa bile onların yerine geçerek karar veremez. Birinci tümce, Anayasanın 36 ncı maddesiyle birlikte 138 inci ve 148 inci maddelerine aykırılık taşımaktadır.

(2) numaralı fıkranın ikinci tümcesinde, 'yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir' denilmek suretiyle tamamen belirsiz ve öngörülemeyen bir düzenleme yapılmıştır. Hangi hallerde tazminata hükmedileceği, hangi hallerde genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterileceği belirsizdir. Anayasada, yukarıda da belirtildiği gibi, Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruya ilgili yetkisi, insan hakları ihlallerinin 'tespitiyle' sınırlıdır. Bir ihlal durumunda, Anayasa Mahkemesinin tazminata hükmedebileceğinin öngörülmesi, Anayasa Mahkemesinin yetkilerine ve konumuna aykırıdır. Örneğin, mülkiyet hakkının ihlal edilmesi durumunda, Mahkemenin tazminata karar verebilmesi için birinci derece mahkemesi gibi çalışmasına, bilirkişi atayarak taşınmazın değerini saptamasına, dosyanın ayrıntılarına girmesine gerek vardır. Oysa Mahkemenin ne işlevi ne de yapısı buna uygundur, Anayasada da Anayasa Mahkemesi için böyle bir görev ve yetki bulunmamaktadır.

Fıkranın son tümcesinde ise, birinci tümceye bağlı olarak, yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkemenin, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar vereceği belirtilerek, yeniden yargılamayı yapmakla yükümlü mahkemenin vereceği karara, bağımsızlık ilkesine aykırı olarak doğrudan yasa koyucu tarafından müdahale edilmiştir. Bir başka anlatımla, ihlal ve sonuçlarını ortadan kaldırma, yasa koyucu tarafından zaten karara bağlanmış, yeniden yargılama yapacak mahkemelere buna uyma yükümlülüğü getirilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 50 nci maddesinin (2) numaralı fıkrası Anayasanın 2 nci, 36 ncı, 138 inci ve 148 inci maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

24- 25) 6216 Sayılı Yasanın 55 inci Maddesinin (2) Numaralı Fıkrasının Son Tümcesinin ve (3) Numaralı Fıkrasının Anayasaya Aykırılığı

Siyasi partilerin mali denetiminin düzenlendiği 55 inci maddenin (1) numaralı fıkrasında, Anayasanın 69 uncu maddesine koşut olarak, Mahkemenin siyasi partilerin mal edinimleri ile gelir ve giderlerinin kanuna uygunluğunun denetimi için Sayıştay'dan yardım sağlayacağı, (2) numaralı fıkranın birinci tümcesinde de, siyasi partilerin, karara bağlanarak

birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini haziran ayı sonuna kadar 2820 sayılı Kanuna uygun olarak, Anayasa Mahkemesi Başkanlığına göndereceği belirtilmiştir.

Ancak, maddede, Anayasa Mahkemesinin bu belgeler üzerinde yapacağı inceleme düzenlenmemiş, bunun yerine (2) numaralı fıkranın son tümcesinde, 'Mahkeme kendisine gönderilmiş olan bu belgeleri incelenmek üzere Sayıştay Başkanlığına gönderir'; (3) numaralı fıkra da, 'Sayıştay'ca düzenlenen incelemeye ilişkin raporlar karara bağlanmak üzere Mahkemeye gönderilir' denilmek suretiyle, mali denetim incelemesi tamamıyla Sayıştay Başkanlığına bırakılmış, Anayasa Mahkemesine yalnızca, Sayıştay'ca düzenlenen raporlarda yer verilen konuları karara bağlama görev ve yetkisi verilmiştir.

Sayıştay tarafından hazırlanan raporların Anayasa Mahkemesince karara bağlanıyor olması, Anayasanın 69 uncu maddesinin öngördüğü ve Anayasa Mahkemesine verilen mali denetim yetkisinin, Anayasa mahkemesince yapılıyor olması anlamına gelmez. Anayasada belirtilen 'yardım sağlama' da denetimin fiilen Sayıştay Başkanlığı tarafından yapılması anlamına gelmez.

Anayasanın 69 uncu maddesinde, siyasi partilerin mali denetim yetkisi Anayasa Mahkemesine verilmiş ve bu denetim sırasında Sayıştay'dan da yardım alabilmesine olanak sağlanmıştır. Sayıştay'dan yardım sağlama anayasal bir süreç olmakla birlikte, inceleme ve raporlama görev ve yetkisinin tümüyle Sayıştay'a bırakılması, Anayasanın 69 uncu maddesiyle bağdaşmamaktadır. Çünkü denetim bir bütündür ve inceleme sürecini de kapsamaktadır.

Öte yandan, Yasada, Sayıştay Başkanlığının hangi yöntem ve yetkilerle, nasıl inceleme yapacağı, incelemesi yapılan siyasi partilerle hangi yetkilerle nasıl bağlantı kuracağı da belli değildir. Bu belirsizlik hukuk devleti yönünden ciddi sıkıntılar doğuracak niteliktedir. Anayasa Mahkemesi ile mali denetim bağlantısının yalnızca 'raporlar' üzerinden kurulması, diğer bir deyişle, Sayıştay raporda ne yazarsa Anayasa Mahkemesinin onu denetleyecek olması, mali denetimin, karar sürecine kadar Sayıştay'a terk edilmesi anlamına gelmektedir ki, bunu hukuk devleti ilkesiyle ve Anayasanın 69 uncu maddesiyle bağdaştırmaya olanak yoktur. Yasa, Sayıştay'ın inceleme ve raporlama süreciyle ilgili belirsizlik taşıdığı gibi Anayasa Mahkemesinin inceleme sürecine müdahalesi ve bu sürece de hakim olması hususlarında önlem de içermemektedir.

Dava konusu kurallar, siyasi partilerin mali denetimlerinin Anayasa Mahkemesince yapılmasını düzenlemek yerine, bu denetimi Sayıştay Başkanlığına devrederek, engellemektedir. Anayasanın 148 inci maddesi karşısında, Anayasa Mahkemesine, Anayasa ile verilen görev ve yetkilerin, yasa koyucu tarafından devredilmesi mümkün değildir.

Konu bu yönüyle, bu dilekçenin III ' GEREKÇE bölümünün (1) numaralı başlığı altında, 6216 sayılı Yasanın 3 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde yer alan " veya yaptırmak" sözcüklerinin Anayasaya aykırılığı incelenirken de, kapsamlı şekilde açıklanmıştır.

Yukarıda ve bu dilekçenin III ' GEREKÇE bölümünün (1) numaralı başlığı altında açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 55 inci maddesinin (2) numaralı fıkrasının son tümcesi ve (3) numaralı fıkrası Anayasanın 2 nci, 69 uncu ve 148 inci maddelerine aykırı olup iptalleri gerekmektedir.

26) 6216 Sayılı Yasanın 65 inci Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının İkinci Tümcesinin Anayasaya Aykırılığı

65 inci maddenin (1) numaralı fıkrasında, Genel Kurul ve bölümlerin, kararlarını katılanların salt çoğunluğuyla alacağı belirtildikten sonra, 'oyların eşitliği hâlinde başkanın bulunduğu tarafın görüşü doğrultusunda karar verilmiş olur' denilmiştir. Böylece, oyların eşitliği halinde Başkana, Anayasada öngörülme­yen bir güç yüklenmiş, iki oy gücü tanınmıştır.

Anayasanın 149 uncu maddesinde, 'Bölümler ve Genel Kurul, kararlarını salt çoğunlukla alır' denilmiş ve karar çoğunluğu Anayasa ile belirlenmiştir. Anayasanın nitelikli çoğunluk öngördüğü kararlar dışında, Mahkemenin salt çoğunlukla karar vereceği, anayasal kural ve güvencedir. Anayasa ile belirlenen kuralın, yasayla değiştirilmesi, bu kurala farklı anlamlar yükletilmesi olanaklı değildir. Karar yeter sayısını Anayasa belirlediğinden, yasayla yeni bir karar sayısı getirilemez.

Salt çoğunluk, genel bir hukuk kuralıdır ve katılanların yarısının bir fazlasıdır. Anayasa Mahkemesi, 14.05.1996 günlü, E.1996/19, K.1996/13 sayılı kararında, 'Bakanlar Kurulu'nun güvenoyu aldığına ilişkin dâva konusu karar, oylamaya katılan 544 milletvekilinin salt çoğunluğuna ulaşamayan 207 red, 80 çekimser oya karşı 257 kabul oyu ile alınmıştır. Oysa, Bakanlar Kurulu'nun güvenoyu almış sayılabilmesi için toplantıya katılan 544 üyenin yarısının bir fazlası olan 273 kabul oyu gerekirdi' demek suretiyle bu durumu karar altına almıştır. 14.10.1987 günlü, E.1987/3 (Değişik İşler), K.1987/3 sayılı kararda da aynı tanım yapılmıştır.

Bu durumda, oyların eşitliği hali salt çoğunluğun oluşmadığı anlamına gelir. Salt çoğunluk oluşmadıkça da karar yeter sayısı oluşmaz. Oysa dava konusu kuralda, eşitlik halinde Başkanın bulunduğu tarafın görüşü doğrultusunda karar verileceği öngörülerek, Başkana iki oy hakkı tanınmış, güç kazandırılmıştır. Bunun, yasa kuralı olarak yazılması, Anayasadaki üstün 'salt çoğunluk' kavramı karşısında mümkün değildir. Anayasanın üstünlüğü ve bağlayıcılığı, yasa koyucunun Anayasaya uygun davranmasını gerektirir. Anayasa, karar çoğunluğu konusunu yasaya bırakmamış, bizzat kendisi düzenlemiştir. Başkana oyların eşitliği halinde iki oy niteliği taşıyan bir güç verilmesi, kaynağını Anayasadan almayan bir yetki olduğu gibi, hukuk devletinin adaletli hukuk düzeni ilkesiyle de uyuşmaz. Oy eşitlik ilkesi, demokratik hukuk devletinin de en temel unsurudur. Oy eşitliği herkesin bir oy hakkına sahip olması anlamına gelir. Anayasa, Anayasa Mahkemesi Başkanına oy eşitliğini bozma, üstün oy kullanma yönünde bir güç vermemiştir.

Açıklanan nedenlerle, 6216 Sayılı Yasanın 65 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının ikinci tümcesi Anayasanın 2 nci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

27) 6216 Sayılı Yasanın Geçici 1 inci Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının Birinci Tümcesinde Yer Alan " görevleri, bu Kanunun yayımı tarihinde sona erer' Sözcükleri ile İkinci Tümcesinde Yer Alan " ya da Adalet Bakanlığı teşkilatında " Sözcüklerinin; (2) Numaralı Fıkrasında Yer Alan " birinci fıkrada sayılanlar hariç " Sözcüklerinin Anayasaya Aykırılığı

Geçiş hükümlerinin düzenlendiği geçici 1 inci maddenin (1) numaralı fıkrasında, 'Anayasa Mahkemesi Başkanlığında; Genel Sekreter Yardımcısı, Yazı İşleri Müdürü, Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü, Kararlar Müdürü, Özel Kalem Müdürü, Arşiv Müdürü, Mali İşler Müdürü, Bilgi İşlem Müdürü, İkmal Müdürü, Personel ve Eğitim Müdürü, Yayın İşleri Müdürü, Kütüphane Müdürü, İdarî İşler Müdürü, Müdür, Ayniyat Saymanı ve Sivil Savunma Uzmanı kadro unvanlı görevlerde bulunanların görevleri, bu Kanunun yayımı tarihinde sona erer.

Bunlar en geç altı ay içinde Mahkemede ya da Adalet Bakanlığı teşkilatında derece ve kademelerine uygun kadrolara atanırlar. Atama işlemi yapıncaya kadar Başkanlıkça durumlarına uygun işlerde görevlendirilebilirler. Bunlar, yeni bir kadroya atanıncaya kadar, eski kadrolarına ait aylık, ek gösterge ve her türlü zam ve tazminatlar ile diğer mali haklarını almaya devam ederler. Söz konusu personelin, atandıkları yeni kadroların aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer mali haklar toplamı, eski kadrolarına ait aylık, ek gösterge ve her türlü zam ve tazminatlar ile diğer mali hakları net tutarından az olması hâlinde, aradaki fark, farklılık giderilinceye kadar, atandıkları kadrolarda kaldıkları sürece herhangi bir kesintiye tabi tutulmaksızın tazminat olarak ödenir' hükmü getirilmiştir. (2) numaralı fıkra da, 'Bu Kanunun yayımı tarihinde Başkanlığa ait kadrolarda bulunanlardan, birinci fıkra da sayılanlar hariç kadro ve görev unvanı değişmeyenler Başkanlığa ait aynı unvanlı kadrolara atanmış sayılırlar denilmiştir.

Anayasa Mahkemesi kadrolarında değişiklikler hiçbir ihtiyaç belirtilmeden ve gerekçe gösterilmeden yapılmış, Anayasa değişikliklerine koşut düzenlemeler yapılması gerekirken, mevcut Kurumun yeniden düzenlenmesi yoluna da gidilmiştir. Ancak, Kurumun birleştirilmesi ya da tasfiyesi gibi bir değişiklik olmadığından, kadroların iptalini gerektiren bir durum yoktur. Sırf yeni yasa bahane edilerek kimi görevlerin sona erdirmesi, boşalan görevlere yeni atamalar yapılarak kadrolaşma amacını taşıdığı anlaşılmaktadır. Hizmetin gereklerinin ve kamu düzeninin esas alınmadığı bir tasfiye ve bu tasfiye sonucu kadroları iptal edilenlere de sadece Mahkemede değil, yürütme organı içindeki Adalet Bakanlığında, derece ve kademelerine uygun kadrolara atanması öngörülmüştür.

Kamu kurumlarında organizasyon değişikliği ilk kez olmamaktadır. Bugüne kadar çeşitli kamu kurumlarının merkez ve taşra teşkilatlarında değişiklikler yapılmış, yeni yapılanmalar ortaya çıkmıştır. Ancak, organizasyonel değişiklik gerekçesiyle görev başındaki yöneticilerin görevlerine son verilmesi hukuk devleti ilkesiyle uyusmamaktadır. 6216 sayılı Yasada böyle bir zorunluluk da yoktur; devir, birleşme ya da tasfiye de söz konusu değildir.

Yeni düzenlemeyle sadece unvan değişikliği yapılarak kadro iptali ve kadroları iptal edilen personelin başka kuruma ve kadroya atanması kamu yararı gözetilmeden kadrolaşma amacıyla getirilmiş bir düzenlemedir. Kamu yararı amacı taşımayan yasaların, amaç ögesi yönünden Anayasanın 2 nci maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırı düşeceği açıktır.

Anayasada yer alan hukuk devleti ilkesi, Anayasanın temel ilkelerinden biridir. Hukuk devleti, yönetilenlere hukuk güvenliği sağlayan, adaletli bir hukuk sistemine dayanan devlet düzeninin adıdır. Anayasanın 128 inci maddesi, memurları anayasal güvence altına almıştır. Bunların, atama, yer değiştirme ve özlük işlerinin yasayla düzenlenmesine rağmen, yasa koyucunun hizmetin gereğine ve kamu yararına dayanmadan kadro iptali ve yeni kadrolara atama yapması, anayasal güvenceye uygun düşmez, toplumsal kararlılığı, hukuksal güvenceyi ortadan kaldırır, belirsizlik ortamına neden olur ve kabul edilemez.

Hukuk devletinin unsurlarından bir diğeri olan hukuk güvenliği, diğer bir ifadeyle 'güvenin korunması ilkesi' de ilgilinin hukuki durumunun süreceğine olan güveni dolayısıyla hayal kırıklığına uğratılmaması anlamına gelir. Güvenin korunması, her zaman mevcut bir hukuki durumun dokunulmazlığı anlamında olmasa da, her düzenleme değişikliğinde yasa koyucunun göz önünde bulundurması gereken bir husustur. Halkın devlete olan güveninin korunması da ancak hukuk güvenliğinin sağlanmasıyla mümkündür.

Bu yönüyle, hukuk devletinin önemli bir unsuru olarak hukuk güvenliği, yalnızca hukuk düzeninin değil, aynı zamanda belirli sınırlar içinde, bütün devlet davranışlarının, az çok, önceden öngörülebilir olması anlamını taşır. Hukuki güvenlik sadece bireylerin devlet faaliyetlerine duyduğu güven değil, aynı zamanda yürürlükteki mevzuatın süreceğine duyulan güveni de içerir. Sadece yasa değiştiği için, kadroların kaybedilmesi hukuk devletine güveni sarsar.

Anayasanın 2 nci maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, eylem ve işlemleri hukuka uygun olan, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasanın bulunduğu bilincinde olan devlettir. Bu bağlamda, hukuk devletinde yasa koyucu, yasaların yalnız Anayasaya değil, evrensel hukuk ilkelerine de uygun olmasını sağlamakla yükümlüdür.

Görevden alınması gerekenler var ise bunlar yasa koyucu tarafından değil, kamu yararı ve hizmetin gerekleri gözetilerek ve gerekçeli olarak, hukuka ve usulüne uygun işlemle görevden alınmalı, başka kuruma ani atamalar önlenmelidir. Yasayla yapılan 'öngörülme' düzenlemeler hukuk devleti ilkesi ile çelişir. Kadro iptalinde ve başka kuruma atamada, yasa haklı bir gerekçe bulunmamaktadır.

(2) numaralı fıkrada yer alan " birinci fıkrada sayılanlar hariç " sözcükleri de (1) numaralı fıkrada Anayasaya aykırı olan sözcüklere bağlı olarak Anayasaya aykırıdır.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın Geçici 1 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci tümcesinde yer alan " görevleri, bu Kanunun yayımı tarihinde sona erer" sözcükleri ile ikinci tümcesinde yer alan " ya da Adalet Bakanlığı teşkilatında " sözcüklerinin; (2) numaralı fıkrasında yer alan " birinci fıkrada sayılanlar hariç " sözcükleri Anayasanın 2 nci ve 128 inci maddelerine aykırı olup iptali gerekmektedir.

28) 6216 Sayılı Yasanın 77 nci Maddesinin Anayasaya Aykırılığı

'Yürütme' başlıklı 77 nci maddede, 'Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür' denilerek, anayasal bir yüksek yargı kurumu olan Anayasa Mahkemesinin Yasasının yürütmesi, yürütme organı içindeki bir Kurul olan Bakanlar Kuruluna bırakılmıştır. Anayasayla kurulan, üyeleri ve nitelikleri Anayasayla belirlenen, görev ve yetkileri, çalışma ve yargılama usulü ile kararları Anayasada gösterilen, anayasal denetimle birlikte Yüce Divan sıfatıyla da görev yapan, yargı bağımsızlığı esasına göre çalışan Anayasa Mahkemesi, 'yürütme organı' içinde bir kurum değildir. Anayasa ile verilen görevler dışında görev verilemeyen bir anayasal bir kurumdur.

Anayasanın 146 - 153 üncü maddeleri arasındaki kurallara ve tamamıyla 'kuvvetler ayrılığı' ilkesine göre çalışan Kurumun, kadroları ve bütçesi de kendine özgüdür.

Anayasanın Başlangıç'ında ve maddelerinde, 'kuvvetler ayrılığı' ilkesi benimsenmiş, 6 ncı maddesinde, Türk Milletinin egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organlar eliyle kullanacağı, hiçbir kimse veya organın kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamayacağı belirtilmiştir. Anayasanın 8 inci maddesinde tanımlanan yürütme yetkisi ve görevi, Anayasa ve Kanunlara uygun olarak kullanılacaktır. Yargı yetkisi

ise 9 uncu maddeye göre, Türk Milleti adına 'bağımsız mahkemelerce' kullanılacaktır. Anayasa Mahkemesi de, Anayasanın yargı bölümünde, 'bağımsız mahkemeler' arasında yer alan kendine özgü bir yüksek yargı organıdır.

Anayasada, anayasal güvence altındaki Anayasa Mahkemesine bu özgün nitelik verilirken, yürütme organının ve Bakanlar Kurulunun görev ve yetkileri de ayrıca gösterilmiştir. Bakanlar Kurulunun görev ve yetkileri Anayasa ve buna uygun yasalarla sınırlıdır. Bakanlar Kurulu, görev ve yetkisini, 'Türk Milleti' adına değil Anayasa ve yasalara uygun olarak kullanır ve yerine getirir. Anayasada Bakanlar Kuruluna, Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Kanununu yürütmek, daha yerinde anlatımla, Anayasa mahkemesinin kuruluş, görev ve yetkileriyle, işleyişiyle ilgili görev ve yetki üstlenmek yetkisi verilmemiştir. Yasaların yürütülmesi; uygulama, yönetim, yetki ve sorumluluktur. Nasıl, TBMM Genel Sekreterliği Teşkilat Kanununu Bakanlar Kurulu yürütemezse Anayasa Mahkemesi Kanununu da Bakanlar Kurulu yürütemez. Görevlerini yerine getirirken ve yetkilerini kullanırken bağımsız olan, hiçbir organ, makam, merci veya kişi tarafında emir ve talimat verilemeyen Mahkemenin Kanununun Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmesi hukuk devletiyle bağdaşmaz.

Yürütme içindeki Bakanlar Kurulu, görev ve yetkisini Türk Ulusu adına kullanmamakta, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanıp yerine getirmektedir. Bakanlar Kurulunun görev, yetki ve sorumluluk çerçevesi de Anayasa ve kanunlarla çizilmiştir. Bu çerçeve içinde, bağımsız yargı organına ilişkin olan alan ve yetki de yine Anayasada gösterilmiştir. Anayasa Mahkemesi, yürütme organı içinde, siyasi sorumlu olarak bir bakana ya da Başbakanı bağlı 'idare' değildir.

Kuvvetler ayrımının, hukuk devletinin, yargı bağımsızlığının ve evrensel hukukun gereği olarak, mahkemelere ve yüksek yargıya ilişkin yasa çalışmalarının bile, TBMM'ne, Bakanlar Kurulunun taslağı olarak değil, 'halkın temsilcileri olan' milletvekillerinin teklifi olarak gelmesi, işin özünün gereği iken, Türk Milleti adına yetki kullanamayan bir organın, yargıyı siyaseten de olsa şekillendirmesi, bağımsızlık ilkesini zedeler iken, yürürlüğe girmiş bir yüksek mahkeme yasasının Bakanlar Kurulu tarafından yürütülmesi, söz konusu anayasal ilkelerle hiç bağdaşmaz.

Yasayı yürüten organ, aynı zamanda, hukuksal yetki ve sorumluluğu üstlenen organdır. Anayasada, Bakanlar Kuruluna, Anayasa Mahkemesinin, görev, yetki, çalışma ve yargılama alanıyla ilgili bir yetki ve sorumluluk da verilmemiştir. Hal öyle iken, 6126 sayılı Yasanın 'yürütme' maddesine, 'Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür' hükmünün yazılması, soyut, belirsiz, öngörülemez, yaşama geçmesi ve uygulanması olanaklı olmayan bir düzenlemenin yapılması anlamına gelir ki, hukuk devletinde böyle bir yasa kuralı kabul edilemez.

Ulus adına yetki kullanamayan bir organın, mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı esaslarına göre kurularak görev ve yetki üstlenen Anayasa Mahkemesi'nin Kanununu yürütmesi bağımsızlık ilkesini zedeler, Anayasanın 148 inci ve 149 uncu maddelerine de aykırılık oluşturur.

Açıklanan nedenlerle, 6216 sayılı Yasanın 77 nci maddesi Anayasanın Başlangıç'ı ile 2 nci, 9 uncu, 148 inci ve 149 uncu maddelerine aykırı olup, iptali gerekmektedir.

YÜRÜRLÜĞÜ DURDURMA İSTEMİNİN GEREKÇESİ

Hukuk devletine aykırı olan, temel hak ve özgürlükleri ölçüsüzce sınırlandıran, yargı bağımsızlığını zedeleyen ve Anayasaya açıkça aykırı olan bir düzenlemelerin, uygulanması halinde, sonradan giderilmesi olanaksız zararlara yol açacağı çok açıktır.

Öte yandan, anayasal düzenin en kısa sürede hukuka aykırı kurallardan arındırılması, hukuk devleti sayılmanın da gereğidir. Anayasaya aykırılığın sürdürülmesinin, bir hukuk devletinde subjektif yararların üstünde, özenle korunması gereken hukukun üstünlüğü ilkesini de zedeleyeceği kuşkusuzdur. Hukukun üstünlüğü ilkesinin sağlanamadığı bir düzende, kişi hak ve özgürlükleri güvence altında sayılamayacağından, bu ilkenin zedelenmesinin hukuk devleti yönünden giderilmesi olanaksız durum ve zararlara yol açacağına duraksama bulunmamaktadır.

Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanununun, Anayasanın hükümlerine açıkça aykırılık taşıyan yukarıdaki kurallarının uygulamaya geçmesi durumunda, evrensel hukuk ilkeleri, kuvvetler ayrılığı ve mahkemelerin bağımsızlığı ilkelerinin ihlali ve Anayasa Mahkemesinin Anayasaya aykırı kurallarla çalışması nedenleriyle telafisi imkansız zararlar doğacaktır.

Bu zarar ve durumların doğmasını önlemek amacıyla, Anayasaya açıkça aykırı olan iptali istenen hükümlerin, iptal davası sonuçlanıncaya kadar yürürlüklerinin de durdurulması istenerek Anayasa Mahkemesine dava açılmıştır."